

Α.Τ.Ε.Ι. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

πτυχιακή εργασία

ΘΕΜΑ : χειμερινός τουρισμός

Επιβλέπων – Καθηγητής : Παρασκευή Γιαννουλίδου

**Σπουδάστριες : Δασκαλάκη Μαρία
Μακράκη Ελευθερία**

Ηράκλειο 2005

περιεχόμενα

Κεφ. 1ο **Εισαγωγή στο Τουριστικό Φαινόμενο**

1.1	Ιστορική Εξέλιξη του Τουριστικού Φαινομένου.....	4
1.2	Ορισμός Τουρισμού.....	4
1.3	Επιπτώσεις του Τουρισμού.....	5
1.4	Η Εικόνα του Ελληνικού Τουρισμού.....	9

Κεφ. 2ο **Οι σημαντικότερες μορφές Τουρισμού**

2.1	Αγροτουρισμός.....	13
2.2	Πολιτιστικός Τουρισμός.....	15
2.3	Οικολογικός – Φυσιολατρικός Τουρισμός.....	16
2.4	Αθλητικός Τουρισμός.....	17
2.5	Εκπαιδευτικός – Μορφωτικός Τουρισμός.....	19
2.6	Επαγγελματικός Τουρισμός.....	20
2.7	Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας.....	24
2.8	Τουρισμός Υγείας.....	25
2.9	Κοινωνικός Τουρισμός.....	33

2.10	Εσωτερικός Τουρισμός.....	35
2.11	Θρησκευτικός Τουρισμός.....	37
2.12	Θαλάσσιος Τουρισμός.....	38
2.13	Αστικός Τουρισμός.....	39
2.14	Θερινός Τουρισμός.....	39

Κεφ. 3ο **Χειμερινός Τουρισμός**

Αναφορά στο Χειμερινό Τουρισμό.....	41
-------------------------------------	----

Κεφ. 4ο **Κοινωνικός Τουρισμός**

Τάσεις Προσαρμογής του στον Χειμερινό Τουρισμό.....	47
---	----

Κεφ. 5ο **Ειδικές Τουριστικές Μορφές**

5.1	Πεζοπορία.....	48
5.2	Κυνήγι.....	51
5.3	Ορειβασία.....	51

Κεφ. 6ο **Time Sharing**

Η "Χρονομεριστική Μίσθωση" στην Τουριστική Βιομηχανία.....	53
--	----

Κεφ. 7ο **Γενικά Συμπεράσματα**

Γενικά Συμπεράσματα.....	55
--------------------------	----

Κεφ. 8ο **Ένθετο Υλικό**

8.1	Καταφύγια.....	59
8.2	Χιονοδρομικά Κέντρα.....	68
8.3	Στατιστικά Στοιχεία.....	75

κεφάλαιο 1^ο

Εισαγωγή στο Τουριστικό Φαινόμενο

1.1 Η Ιστορική Εξέλιξη του Τουριστικού Φαινομένου

Το τουριστικό φαινόμενο εμφανίζεται εκατοντάδες χρόνια πριν και έχει περάσει από πολλά στάδια μέχρι την μετεξέλιξή του στη σημερινή σύγχρονη μορφή του. Οι Ολυμπιακοί αγώνες είναι η πρώτη εμφάνιση του τουριστικού φαινομένου, όπου το 776 προ Χριστού παρατηρούμε την πρώτη οργανωμένη μορφή αθλητικού τουρισμού. Συνεχίστηκε με τον γεωγράφο και ιστορικό Ηρόδοτο (480-421 προ Χριστού), τον εξερευνητή Χριστόφορο Κολόμβο (1451-1506), τους περιηγητές του 19ου αιώνα, μέχρι το 1856 που ο Thomas Cook οργάνωσε το πρώτο διεθνές ταξίδι στην Ευρώπη. Αργότερα, το 1946 εμφανίζονται οι πρώτοι οργανωμένοι τουρίστες και σήμερα έχουμε την μαζικοποίηση του τουρισμού και προτάσεις για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. (Δρ. Κωνσταντίνος Ανδριώτης, Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Σημειώσεις, Ηράκλειο 2003, σελ. 1)

1.2 Ορισμός

Ο "τουρισμός" είναι το σύνολο των επιμέρους παραγωγικών δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην αναψυχή, ανάπαυση και επιμόρφωση των καταναλωτών, μακριά από τους τόπους μόνιμης κατοικίας τους. Έτσι, ο τουρισμός είναι συνυφασμένος με μετακινήσεις των καταναλωτών των τουριστικών προϊόντων, καταναλωτών με το ιδιαίτερο όνομα "τουρίστες". Οι λόγοι των τουριστικών μετακινήσεων είναι πολλοί, όμως, κατά 70% οφείλονται σε διακοπές, κατά 15% σε επαγγελματικούς λόγους, κατά 15% σε διάφορες άλλες. Εξειδικεύοντας τα επιμέρους είδη τουρισμού, βλέπουμε ότι έχουμε καλοκαιρινό τουρισμό, χειμερινό τουρισμό, συνεδριακό τουρισμό, αθλητικό τουρισμό κ.ο.κ.

Οι τουρίστες μετακινούνται σε μακρινές ή κοντινές περιοχές για να απολαύσουν θάλασσα ή βουνό, να γνωρίσουν νέα μέρη, να επισκεφτούν αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, να συναντήσουν φίλους και συγγενείς. Για όλες αυτές τις μετακινήσεις έχει οργανωθεί, σε

παγκόσμια κλίμακα, εκτεταμένη υποδομή μεταφοράς, διαμονής, ψυχαγωγίας και ενημερώσεώς τους. Σήμερα η τουριστική βιομηχανία τείνει να γίνει, μία από τις σπουδαιότερες δραστηριότητες πολλών οικονομιών, καθώς μάλιστα και άκρως συναλλαγματοφόρο και δημιουργεί γρήγορα πολλές και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας.

1.3 Επιπτώσεις του Τουρισμού

Οι επιπτώσεις του τουρισμού μπορούν να διακριθούν σε τέσσερις κατηγορίες, την οικονομική, την κοινωνική, την πολιτιστική και την περιβαλλοντική.

1.3α Οικονομικές Επιπτώσεις : Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας. Το συνάλλαγμα που εισρέει κάθε χρόνο από τον τουρισμό συμβάλλει στην προσπάθεια εξισορρόπησης του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Τα συναλλαγματικά έσοδα προέρχονται από τις δαπάνες που πραγματοποιούν οι ξένοι τουρίστες για να αποκτήσουν τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Μέσω αυτών δημιουργούνται προϋποθέσεις για την κάλυψη των εμπορικών ελλειμμάτων που δημιουργούνται από την συνεχή αγορά εισαγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Επιπλέον, ο τουρισμός στις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών δημιουργεί και θέσεις εργασίας μερικής ή πλήρους απασχόλησης στην τουριστική βιομηχανία. Οι περισσότερες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από τον τουρισμό δεν ζητούν εξειδικευμένα άτομα και προσφέρουν απασχόληση σε άτομα ανειδίκευτα και χωρίς πείρα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της ανεργίας που αποτελεί βασικό μειονέκτημα ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

Πέρα από τις θέσεις εργασίας, ο τουρισμός δημιουργεί έσοδα για τους ντόπιους του τουριστικού προορισμού, για το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση. Εξασφαλίζει πρόσθετα εισοδήματα σε κατοίκους που ζουν σε περιοχές με χαμηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, όπως για παράδειγμα, σε οικογένειες μικρομεσαίων επιτηδευματιών.

Οι κυβερνήσεις αναλαμβάνουν τα έξοδα για την διαφήμιση της χώρας τους και την ανάπτυξη του τουρισμού τους. Για να μπορούν, όμως, να αντεπεξέλθουν σε αυτά τα έξοδα πρέπει να εξασφαλίζουν από κάπου έσοδα. Τα φορολογικά έσοδα για το κράτος προέρχονται από την φορολόγηση των αερολιμένων, των ξενοδοχείων, το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας σε προϊόντα και υπηρεσίες κ.λ.π. (Δρ. Κωνσταντίνος Ανδριώτης, Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Σημειώσεις, Ηράκλειο 2003, σελ. 74)

Όσον αφορά την περιφέρεια, η ανάπτυξη του τουρισμού επιφέρει αλλαγές στις οικοδομικές δομές τις, συμβάλει στην αύξηση των τιμών της γης, στην αύξηση των αγοραπωλησιών της και στην κατάτμησή της. Παρ' όλα αυτά, όμως, ο τουρισμός βοηθάει στην ανάπτυξη της περιφέρειας και στην άμβλυνση των οικονομικών προβλημάτων της, καθώς καταφέρνει να περιορίσει την μετακίνηση του πληθυσμού της στα αστικά κέντρα και να προσελκύει κόσμο να ζήσει στην περιφέρεια.

Γενικότερα, η τουριστική ανάπτυξη των αστικών κέντρων και των περιφερειών δημιουργεί έσοδα στις τουριστικές και μη τουριστικές επιχειρήσεις, στους απασχολούμενους στον τουρισμό αλλά και τους απασχολούμενους εκτός τουρισμού, στην τοπική αυτοδιοίκηση και το κράτος.

1.3β Κοινωνικές Επιπτώσεις: Η τουριστική ανάπτυξη επιφέρει σημαντικές αλλαγές σε μια περιοχή ή σε μία χώρα δημιουργώντας κοινωνικές επιπτώσεις. Η σημαντικότερη επίπτωση είναι οι κοινωνικές αλλαγές που επέρχονται σε μια περιοχή εξαιτίας του τουρισμού. Ο τουρισμός επηρεάζει σοβαρά τους ανθρώπους, την οικογένεια, τους θεσμούς και την κοινωνία και προκαλεί αλλαγές στα ήθη και στα έθιμα. Επίσης, προκαλεί αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις αφού αυξάνονται και δημιουργούνται νέες, οι άνθρωποι ψάχνουν για δεύτερη δουλειά για συμπλήρωση του εισοδήματός τους και εγκαταλείπουν τον αγροτικό τρόπο ζωής.

Επιπλέον, παρατηρούνται αλλαγές και στη χωροταξία και το περιβάλλον. Αυξάνονται κατά πολύ τα εμπορικά καταστήματα, οι οικοδομές και έτσι αλλάζει η πολεοδομική και αρχιτεκτονική εικόνα της περιοχής. Εκτός από αυτό, στην περίοδο τουριστικής αιχμής, οι υποδομές δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στην αύξηση του πληθυσμού.

Άλλες κοινωνικές αλλαγές είναι οι αλλαγές που δημιουργούνται στην τοπική οικονομία. Δημιουργούνται νέες βαθμίδες στις κοινωνικές τάξεις, ενισχύονται εκείνοι που ασχολούνται με τον τουρισμό και παραμελείται η οικονομική τάξη που ασχολείται με τις παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες.

Υπάρχουν και επιδράσεις στη δημόσια και ιδιωτική ζωή των ανθρώπων μιας κοινωνίας. Κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιοχής απομακρύνονται από την εκκλησία, υπάρχει προκατάληψη σύναψης γάμου μεταξύ ντόπιων και αλλοεθνών, οι ντόπιοι προτιμούν να ασχολούνται με επαγγέλματα τουρισμού και αφήνουν τα αγροτικά και βιοτεχνικά επαγγέλματα. Επίσης, αλλάζουν τα ήδη υπάρχοντα κοινωνικά στερεότυπα εξαιτίας της επικοινωνίας μεταξύ του ντόπιου και του τουρίστα. Τέλος, σημαντικές κοινωνικές

επιπτώσεις, οι οποίες προέρχονται από την ανάμειξη των ντόπιων με τους τουρίστες, είναι η εγκληματικότητα, ο τζόγος, η πορνεία, ο αλκοολισμός, τα ναρκωτικά και η επαιτεία.

Πέρα από τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού στην κοινωνία, υπάρχουν και θετικές. Ο τουρισμός δίνει την δυνατότητα στους κατοίκους μιας περιοχής να γνωρίσουν και άλλους τρόπους ζωής, άλλες θρησκείες, άλλους θεσμούς, ήθη και έθιμα, επιλέγοντας και διαμορφώνοντας τις δικές τους αξίες και τα θέλω τους. Επίσης, η συναναστροφή των ντόπιων με τους τουρίστες αποτελεί μια σημαντική εκπαιδευτική εμπειρία και ο τουρισμός συμβάλει στη διεθνή ειρήνη και κατανόηση.

Μια επίσης θετική επίπτωση είναι το γεγονός ότι η τουριστική βιομηχανία δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας κάτι που βοηθάει στην δημογραφική αναγέννηση, καθώς συγκρατεί τον πληθυσμό της υπαίθρου και των νησιών στον τόπο που γεννήθηκαν. Κατά αυτό τον τρόπο, ελαττώνεται το πρόβλημα της μετανάστευσης και της αστικοποίησης. (Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, Εισαγωγή στον Τουρισμό, Αθήνα 1998, σελ. 261)

1.3γ Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις : Οι απαιτήσεις του σύγχρονου τουρίστα για ενέργεια και νερό είναι υψηλές και οι φυσικοί πόροι χρησιμοποιούνται για την παροχή θερμότητας και κλιματισμού, ρεύματος, τροφίμων, πόσιμου νερού κ.λ.π.

Την περίοδο τουριστικής αιχμής πολλές περιοχές αντιμετωπίζουν μπλακ-άουτ ηλεκτρικού ρεύματος. Παρ' όμοια προβλήματα εμφανίζονται και με τον ανεφοδιασμό ύδατος. Συνεπώς, αν ο ανεφοδιασμός του νερού και της ηλεκτρικής ενέργειας στις κατοικημένες περιοχές μειωθεί, λόγω της υψηλής τουριστικής κατανάλωσης, δημιουργούνται αρνητικά συναισθήματα και μερικές φορές συγκρούσεις από ντόπιους.

Η αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων από τον τουρισμό μπορεί να μεταβάλλει και να καταστρέψει την οικολογική ισορροπία μιας περιοχής και η χλωρίδα και η πανίδα μπορεί να μειωθούν, ακόμα και να εξαφανιστούν.

Τα τελευταία χρόνια, όμως, οι άνθρωποι έχουν ευαισθητοποιηθεί πάνω σε θέματα που αφορούν την οικολογία και το περιβάλλον και έχουν δημιουργήσει οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος και διεθνείς διακρατικούς οργανισμούς.

Παρ' όλα αυτά, αρκετές είναι ακόμα οι παρενέργειες που προκαλούνται στο περιβάλλον εξαιτίας της ραγδαίας τουριστικής ανάπτυξης. Τέτοιες είναι :

- Η μόλυνση των υδάτων και η ρύπανση. Πολλά παρόχθια ξενοδοχεία έχουν μολύνει τα ύδατα από τη ρίψη ακατέργαστων λυμάτων στη θάλασσα.
- Η φθορά ιστορικών μνημείων και

- Η καταστροφή δασικών εκτάσεων για την έγερση τουριστικών εγκαταστάσεων και έργων υποδομής.

Ένας άλλος σημαντικός αντίκτυπος του τουρισμού εμφανίζεται κατά τη διάρκεια της μετακίνησης του τουρίστα από και προς τον τουριστικό προορισμό, αλλά και κατά τη διάρκεια παραμονής του. Ακόμα και τα μέσα μεταφοράς όπως λεωφορεία, αυτοκίνητα, μοτοσυκλέτες μπορούν να προκαλέσουν ατμοσφαιρική ρύπανση και καταστροφή των ιστορικών μνημείων. Επίσης και η ποδηλασία μπορεί να βλάψει περιβαλλοντολογικά ευαίσθητες περιοχές, καθώς και η επέκταση των αεροδρομίων μπορεί να προκαλέσει εναέρια μόλυνση. (Δρ. Κωνσταντίνος Ανδριώτης, Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Σημειώσεις, Ηράκλειο 2003, σελ. 81)

Η αυξανόμενη τουριστική ζήτηση για αναμνηστικά, από την άγρια φύση, έχει οδηγήσει στο παρελθόν στο κυνήγι και την λαθροθηρία.

1.3δ Πολιτιστικές Επιπτώσεις : Ένα από τα κίνητρα μεγάλου μέρους ταξιδιωτών και σύγχρονων τουριστών από την αρχαιότητα, μέχρι σήμερα, αποτελεί ο πολιτισμός. Αυτό ξεκινάει επειδή δεν έχει διερευνηθεί αρκετά η έννοια της περιέργειας από την ψυχολογία και την κοινωνιολογία και φτάνει μέχρι τη μετατροπή του πολιτισμού σε έναν από τους κύριους τουριστικούς πόρους στις μέρες μας.

Ο πολιτισμός εμπεριέχει:

- τους αρχαιολογικούς χώρους και τα αρχαιολογικά μουσεία
 - τα λαογραφικά- εθνογραφικά στοιχεία και τα λαογραφικά μουσεία
 - τους θρησκευτικούς και προσκυνηματικούς τόπους λατρείας
 - τα ετήσια εθνικά και τοπικά "φεστιβάλ" παραδοσιακών δεδομένων
 - αυτά που σχετίζονται με την παραδοσιακή και μοντέρνα τέχνη (π.χ. γλυπτική, ζωγραφική, μουσική, χορός κ.λ.π.)
 - τα αρχιτεκτονικά δεδομένα των επιμέρους περιοχών, όπως για παράδειγμα διασωζόμενοι οικισμοί, παραδοσιακοί οικισμοί κ.α.
 - τα μνημεία φυσικού κάλους που διασώζονται
 - τα μουσεία κάθε μορφής που αναδεικνύουν την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.
- (Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, , Εισαγωγή στον Τουρισμό, Αθήνα 1998, σελ. 295-297)

Οι επιδράσεις του τουρισμού στον πολιτισμό.

Ο τουρισμός επιδρά στον πολιτισμό και στις ποικιλόμορφες εκδηλώσεις του και συμβάλει :

- στην μετατροπή του πολιτισμού σε "εμπόρευμα" , η οποία έχει ειδική σημασία, καθώς πολιτιστικά δεδομένα αιώνων που είναι αναξιόπιστα, αξιοποιούνται λόγω της τουριστικής ανάπτυξης. Σ' αυτό βοηθάει και η σύγχρονη ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινότητας και τέτοια πολιτιστικά δεδομένα αποτελούν μέρος των τουριστικών πακέτων προκαλώντας μεγάλο ενδιαφέρον στην οικονομική σημασία του τουρισμού για τα τουριστικά γραφεία και τις κρατικές υπηρεσίες.
- Στην ευαισθητοποίηση των πολιτών. Το γεγονός ότι πολλά άτομα από διάφορα μέρη και από μακρινές αποστάσεις, επισκέπτονται ένα τόπο με σκοπό να δουν κάποιο μνημείο ή ιστορικό χώρο, δίνει μια αίσθηση σπουδαιότητας για το χώρο αυτό. Αυτό έχει σαν συνέπεια να δημιουργεί νέα κοινωνικά και ψυχολογικά δεδομένα για τους ντόπιους κάτοικους. Έτσι, η περιοχή αντιμετωπίζεται με ευαισθησία και αγάπη από τους ντόπιους και οι περιοχές αξιοποιούνται, προστατεύονται και γίνονται διεθνώς γνωστές.
- Στην κρατική αξιοποίηση μνημείων και χώρων πολιτισμού. Η οποία στην μεγάλη πλειοψηφία αρχίζει να εμφανίζεται από τη στιγμή που αλλοεθνείς επισκέπτες εκδηλώνουν το πολιτιστικό τους ενδιαφέρον. Το κράτος, μέσω του Υπουργείου Πολιτισμού και σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, ενεργοποιούνται γρηγορότερα σε τόπους που έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον και αυτό φαίνεται από την αδιαφορία τους για τις περιοχές που είναι μη τουριστικές. Επίσης, στην ανάδειξη, διάσωση και διατήρηση αυτών των τόπων που παρουσιάζουν τουριστικό - πολιτισμικό ενδιαφέρον βοηθάνε και οι διεθνείς ή διακρατικοί οργανισμοί, όπως π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση, Unesco. (Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, Εισαγωγή στον Τουρισμό, Αθήνα 1998, σελ. 295-297)

2.4 Η Εικόνα του Ελληνικού Τουρισμού

Η χώρα μας, μαζί με άλλες μεσογειακές χώρες (Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία), προσφέρουν σχεδόν όμοια τουριστικά προϊόντα (ήλιο, θάλασσα, αμμουδιά, λαογραφία, αρχαιολογικά ευρήματα). Η Ελλάδα άρχισε να θεωρείται ως τουριστικός προορισμός τη

δεκαετία του 1960. Ο κύριος λόγος προσέλκυσης, που οι πρώτοι τουρίστες την επισκέφτηκαν, ήταν οι αρχαιολογικοί χώροι σε συνδυασμό με λίγες ημέρες ανάπαυσης στις ελληνικές ακτές.

Είναι εύκολο να αναγνωριστούν κάποια πολύ ισχυρά χαρακτηριστικά της χώρας μας. Τα πιο σημαντικά είναι η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και η ιστορία της. Η Ελλάδα, όμως, είναι γνωστή και για τη φιλοξενία της. Ο απλός τρόπος ζωής του Έλληνα σε συνδυασμό με τις οικογενειακές ξενοδοχειακές μονάδες, εξασφαλίζουν αμεσότητα με τον τουρίστα. Το κλίμα σε συνδυασμό με το μεγάλο αριθμό νησιών και οι απέραντες παραλίες δίνουν στον επισκέπτη τη δυνατότητα να απολαύσει άνετες και ευχάριστες διακοπές.

Οι κυριότεροι ανταγωνιστικοί προορισμοί της χώρας μας είναι η Ισπανία, η Ιταλία, και η Τουρκία. Οι δύο πρώτες χώρες βρίσκονται κοντά στις αγορές της Ευρώπης και έχουν οργανώσει την προσφορά του τουριστικού τους προϊόντος σε καλύτερη βάση από τη χώρα μας, ενώ η Τουρκία διαθέτει και αυτή εκτεταμένες ακτές, δεν έχουν όμως την έκταση και την ποικιλία που υπάρχει στην Ελλάδα, αλλά προσφέρει πολύ χαμηλότερες τιμές. Πρόσφατη έρευνα (1998) που έγινε σε δείγμα 2.600 επιχειρηματιών και στελεχών επιχειρήσεων (1.300 Βρετανοί και 1.300 άλλοι Ευρωπαίοι) για λογαριασμό των Financial Times έδειξε τα παρακάτω:

Μεταξύ των πιο θετικών στοιχείων που διαθέτει η χώρα μας είναι το καλό κλίμα (51%) των ερωτηθέντων, η φιλοξενία (38%), η κουλτούρα (33%) και η φιλική διάθεση των Ελλήνων (32%). Σχετικά με τη φιλική διάθεση των κατοίκων της χώρας στους τουρίστες, μια άλλη έρευνα, η οποία διεξάγεται κάθε χρόνο στην Αυστρία στα κυριότερα γραφεία ταξιδίων της χώρας αυτής, έδειξε ότι παρά το γεγονός ότι οι μισοί περίπου από τους ερωτηθέντες την χαρακτήρισαν ως πολύ καλή, η συμπεριφορά του πληθυσμού υποδοχής της χώρας μας έναντι των ξένων τουριστών μεταβάλλεται αρνητικά την περίοδο 1983 - 1996. Αντίθετα, ένα πολύ μικρό ποσοστό αυτών μένει ευχαριστημένο από το επίπεδο των υπηρεσιών που προσφέρεται (4%), τις μεταφορές (5%), τις επικοινωνίες (6%) κ.α. (Βασίλειος Α. Πατσουράτης, Η Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα, Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα 2002, σελ. 27-28)

Η Τουριστική Εικόνα της Ελλάδος	
<i>Παράγοντες</i>	%
<i>Καλό κλίμα</i>	51
<i>Φιλοξενία</i>	38
<i>Κουλτούρα</i>	33
<i>Φιλικοί Άνθρωποι</i>	32
<i>Καλό φαγητό/ κρασί</i>	27
<i>Εύκολο να πας</i>	24
<i>Ασφαλή ταξίδια</i>	21
<i>Αναψυχή- σπορ</i>	13
<i>Υγιές περιβάλλον</i>	11
<i>Καλές επικοινωνίες</i>	6
<i>Καλή μεταφορά</i>	5
<i>Υψηλό Επίπεδο service</i>	4

Τέλος, μια άλλη έρευνα που έγινε σε πωλητές πρακτορείων ταξιδίων με θέμα την καθαριότητα έδειξε τα παρακάτω:

Η Τουριστική Εικόνα της Ελλάδας σύμφωνα με τους Πωλητές Πρακτορείων Ταξιδίων (1983 – 1996) (%)				
<i>Ερωτήματα – Χαρακτηριστικά</i>	<i>Πολύ Καλά</i>	<i>Καλά</i>	<i>Μέτρια</i>	<i>Χωρίς Απάντηση</i>
<i>Καθαριότητα γενική (καταστήματα, Δρόμοι, πάρκα)</i>	8.5	71.0	16.2	4.3
<i>Καθαριότητα χώρων υγιεινής εκτός Ξενοδοχείων</i>	2.6	40.2	50.4	6.8
<i>Καθαριότητα ακτών</i>	15.4	66.6	13.7	4.3
<i>Καθαριότητα στα ξενοδοχεία</i>	32.5	60.7	0.8	6.0
<i>Καθαριότητα στα διαμερίσματα και βίλες</i>	19.7	54.7	9.4	16.2

Πηγή: Βασίλειος Α. Πατσουράτης, Η Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα, Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα 2002, σελ. 28

κεφάλαιο 2^ο

*οι σημαντικότερες
μορφές τουρισμού*

ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ – ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ – ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΑΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΘΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αφήνοντας τον καθεαυτού χειμερινό τουρισμό που έχει σχέση με χιόνι και σπορ, υπάρχουν κι άλλες μορφές διακοπών που προσφέρονται στον τουρίστα κατά τη χειμερινή περίοδο. Ο Ε.Ο.Τ. προωθεί καινούριες μορφές τουρισμού προσπαθώντας να αξιοποιήσει τις ανεκμετάλλευτες δυνατότητές του και προβάλλοντας πλευρές του που είχαν αγνοηθεί, μεταφέροντας την έμφαση της ανάπτυξης από το συναλλαγματικό στο ανθρωποκεντρικό στοιχείο.

Στόχος του Ε.Ο.Τ. είναι να προσφέρει στον τουρίστα ποιοτικά αναβαθμισμένες διακοπές που μαζί με την αναψυχή, να του δίνεται η ευκαιρία επαφής με τη φύση, τους ανθρώπους, τα ήθη και τα έθιμά τους. Επίσης, συμβάλλει στη διάσωση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, π.χ. το πρόγραμμα ανάπτυξης οικολογικού τουρισμού προβλέπει την ανάδειξη και αξιοποίηση σπάνιων βιότοπων της χώρας και εξασφαλίζει έτσι την προστασία τους.

Οι μορφές του τουρισμού μπορούν να αποτελέσουν ένα ισχυρό παράγοντα ανάπτυξης της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας και μάλιστα σε χαμηλή περίοδο άφιξης τουριστών, τον χειμώνα. Απαραίτητη, όμως, είναι η συμβολή της πολιτείας για τη διάδοση αυτών των μορφών τουρισμού, οι οποίες δεν είναι όλες διαδεδομένες σήμερα στην Ελλάδα.

Οι κύριοι στόχοι του εναλλακτικού τουρισμού είναι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων και η ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.

2.1 Αγροτικός Τουρισμός

Ο αγροτουρισμός ή ο αγροτικός τουρισμός είναι οι δραστηριότητες εκείνες που συνδέονται με την υπαίθρια αναψυχή και τουρισμό, πραγματοποιούνται αρμονικά και οργανικά στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Περιλαμβάνει τουριστικές δραστηριότητες που δεν συγκρούονται με άλλες δραστηριότητες, όπως οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές, αλλά λειτουργούν ως συμπληρωματικές. (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 166)

Ο αγροτουρισμός διακρίνεται σε δυο μορφές :

1^η Στην φιλοξενία τουριστών σε αγρόκτημα, η οποία περιλαμβάνει τη συμμετοχή τους στη ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες.

2^η Στην δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε μικρούς οικισμούς έξω από την πόλη που δεν έχουν απαραίτητα αγροτικό χαρακτήρα και συνήθως προσφέρουν στους τουρίστες ύπνο και πρωινό.

Ο αγρότης που υποδέχεται τον τουρίστα προσπαθεί να του μεταδώσει την αίσθηση του κατοίκου της υπαίθρου. Τον παρακινεί να συμμετέχει στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων, όπως για παράδειγμα, της τομάτας, της πατάτας, οπωροκηπευτικών προϊόντων και στην απόλαυση προϊόντων κατευθείαν από τη φύση.

Τα άτομα που προτιμούν αυτό το είδος τουρισμού είναι συνήθως μορφωμένα, ηλικιωμένα ή άτομα που έχουν επιπλέον εισόδημα και έχουν την οικονομική δυνατότητα να κάνουν διακοπές, αλλά και άτομα με χαμηλό εισόδημα. Η διάρκεια των διακοπών εξαρτάται από την επιθυμία του τουρίστα, δηλαδή, μπορεί να είναι από ένα Σαββατοκύριακο μέχρι 10-30 μέρες. Το μεγαλύτερο ποσοστό τουριστών είναι κυρίως από την ίδια την Χώρα αλλά υπάρχουν τουρίστες και από άλλη Χώρα. Τα αγροτικά καταλύματα βρίσκονται κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα και η πρόσβαση των τουριστών γίνεται με ιδιωτικό αυτοκίνητο ή με τις δημόσιες συγκοινωνίες.

Ο αγροτικός τουρισμός είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αναζωογόνησης της τουριστικής οικονομίας. Η ανάπτυξή του έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία θέσεων εργασίας, την βελτίωση του επιπέδου ζωής, την αύξηση του εισοδήματος και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ο αγροτουρισμός είναι αντιεποχικός και μπορεί να συνδυαστεί και με άλλες μορφές τουρισμού, όπως, του ορειβατικού, φυσιολατρικού, χειμερινού και αυτό σημαίνει ότι αυτή η μορφή τουρισμού μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη του τουρισμού.

Η ανάγκη των αστικών κατοίκων να ξεφύγουν από το άγχος που τους δημιουργεί η καθημερινή τους ζωή στις μεγάλες πόλεις και η ανάγκη τους να ζήσουν κοντά στη φύση συνέβαλε στην ανάπτυξη του αγροτικού πληθυσμού.

Για να μπορεί να εφαρμοστεί ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα θα πρέπει να υπάρχει :

- ❖ Υλοτεχνική υποδομή για τις αγροτουριστικές δραστηριότητες
- ❖ Υποδομή για ενοικιαζόμενα δωμάτια, αγροκτήματα, ξενώνες, παραδοσιακούς οικισμούς

- ❖ Συμπληρωματική υποδομή αγροτικού τουρισμού
- ❖ Εκπαίδευση και κατάρτιση των τουριστικών φορέων
- ❖ Υπηρεσία οργάνωσης της υποδομής
- ❖ Πρόγραμμα ανάπτυξης χειροτεχνικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων

στον αγροτικό χώρο.

Στην Ελλάδα υπάρχουν περισσότερα από 85 καταλύματα σε περιοχές, όπως, Εύβοια, Καρδίτσα, Τρίκαλα, Σύρος, Ζαγόρι, Κρήτη.

2.2 Πολιτιστικός Τουρισμός

Το βασικότερο κίνητρο του πολιτιστικού τουρισμού είναι η συμμετοχή του τουρίστα σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Επίσης, περιλαμβάνει επισκέψεις, μελέτες ιστορικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων, κινηματογραφικών και μουσικών φεστιβάλ καθώς και μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης. Ο στόχος του πολιτιστικού τουρισμού είναι η ανάδειξη, η αξιοποίηση και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των ιστορικών αρχαιολογικών μνημείων.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι:

- ❖ Έχει μορφωτικό χαρακτήρα εξαιτίας των πολύτιμων γνώσεων που δίνει για τον πολιτισμό και την ιστορία του τουριστικού προορισμού.
- ❖ Προστατεύει, αναδεικνύει και διαδίδει την πολιτιστική κληρονομιά του προορισμού.
- ❖ Αναπτύσσεται φιλικά ως προς το περιβάλλον, χωρίς να προκαλεί οποιαδήποτε καταστροφή σύμφωνα με την αρχή της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ. 43)

Οι τουρίστες που επιλέγουν αυτό το είδος τουρισμού είναι συνήθως μέσης ή μεγάλης ηλικίας, από 45 έως 64 χρόνων, με υψηλό εισοδηματικό και μορφωτικό επίπεδο, ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα άλλων λαών, τις τέχνες, τα γράμματα και τις λαϊκές παραδόσεις. Ξοδεύουν 10 έως 15% περισσότερα για κάθε ημέρα ταξιδιού και ξοδεύουν περισσότερα χρήματα σε καταναλωτικά προϊόντα όπως σουβενίρ, χειροποίητα είδη κλπ.

«Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού εκτιμά ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο κι ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο. Από το άλλο μέρος, ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται μόνο 8% τον χρόνο». (Τάσος Ανθούλιας, Εναλλακτικός Τουρισμός, Πολιτιστικός τουρισμός: βιώσιμη εναλλακτική λύση, Τουριστική Αγορά, Μάρτιος 2005, τεύχος 178, σελ. 120).

Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού δεν μπορεί να γίνει απλώς με πρωτοβουλία κάποιων τουριστικών επιχειρηματιών. Απαιτεί τη συνεργασία του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα σε τοπικό επίπεδο. Απαιτεί έναν οργανωμένο σχεδιασμό από την κοινότητα με ενεργοποίηση όλων των τοπικών παραγόντων. Ο σχεδιασμός αυτός μπορεί να ενισχυθεί με κύριους φορείς τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού και το Υπουργείο Πολιτισμού.

Ειδικότερα, για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού χρειάζεται η βελτίωση της ειδικής τουριστικής υποδομής, εκτός από την γενική υποδομή, όπως, να δημιουργηθούν θέατρα, μουσεία, ιστορικά μνημεία, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, προγράμματα πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μορφωτικών εκδηλώσεων. Επίσης, είναι απαραίτητη η καταγραφή πολιτιστικών πόρων σε περιοχές που δεν έχουν τουρισμό, η διατήρηση, προστασία και προβολή της τουριστικής κληρονομιάς και τέλος η ευαισθητοποίηση και η εκπαίδευση των τουριστικών φορέων και του ντόπιου πληθυσμού.

Οι αρμόδιοι φορείς για τον πολιτιστικό τουρισμό είναι το Υπουργείο Πολιτισμού, ο Ε.Ο.Τ, η Αρχαιολογική Υπηρεσία, Νομαρχίες, Ο.Τ.Α (πολιτιστικοί σύλλογοι), η Ε.Ε και ο Ο.Η.Ε μέσω της UNESCO.

Η Ελλάδα προσελκύει μεγάλο αριθμό τουριστών κάθε χρόνο, οι οποίοι έρχονται για να θαυμάσουν τον πολιτιστικό της πλούτο. Θεωρείται ένας από τους καλύτερους πολιτιστικούς τουριστικούς προορισμούς. Τα τελευταία χρόνια, οι αρχαίες κωμωδίες και τραγωδίες ανεβάζονται σε φυσικούς χώρους, σε αρχαία θέατρα στην Ελλάδα και δίδεται έτσι δυνατότητα στους έλληνες και ξένους θεατρόφιλους να τις παρακολουθήσουν από κοντά.

2.3 Οικολογικός – Φυσιολατρικός Τουρισμός

Στόχος του οικολογικού τουρισμού είναι η ανάδειξη και η προστασία των φυσικών πόρων και των σπανίων βιοτόπων της χώρας. Μερικοί βιότοποι είναι οι Πρέσπες, το Δέλτα του Έβρου, ο Αμβρακικός κόλπος κ.α.

Οι τουρίστες, οι οποίοι προέρχονται από όλες τις βαθμίδες του πληθυσμού, έρχονται σε επαφή με την χλωρίδα και την πανίδα, μπορούν να κάνουν εκδρομές περιπέτειας και μαθαίνουν να σέβονται τη φύση.

Στην Ελλάδα, ο αριθμός των τουριστών που κάνουν οικολογικό τουρισμό μεγαλώνει τα τελευταία χρόνια. Είναι οι τουρίστες που έρχονται στην Ελλάδα για να εξερευνήσουν και να γνωρίσουν μια περιοχή και δεν ενδιαφέρονται για τις παραλίες και τον ήλιο. Επιθυμούν να περιπλανηθούν στη φύση και να έχουν την όμορφη ανάμνησή της.

Επίσης, ο οικοτουρίστας μπορεί να γευτεί τις ορεινές διαδρομές του Ολύμπου, τις όχθες της Τριχωνίδας και του Αχελώου, τα άγρια άλογα στην Κεφαλονιά, τα φλαμίγκο στο δέλτα του Νέστου και του Έβρου. Όμως, οι τουρίστες δεν ικανοποιούνται μόνο με τις περιηγήσεις στη φύση αλλά προσπαθούν να τις συνδυάσουν με επισκέψεις τους σε ιστορικά μνημεία. Ο οικολογικός-φυσιολατρικός τουρισμός περιλαμβάνει και τα σπήλαια. Στην ηπειρωτική και νησιώτικη Ελλάδα υπάρχουν 8.000 σπήλαια, από τα οποία 100 είναι διεθνούς ενδιαφέροντος, αλλά μόνο 8 λειτουργούν και 2 δέχονται εκατοντάδες τουρίστες Έλληνες και ξένους. Θα αποτελέσουν πόλο έλξης για τους τουρίστες αν γίνει κατάλληλη ανάδειξη, προβολή και οργάνωσή τους. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ. 175-176)

Η ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού, η οποία μπορεί να γίνει σχεδόν σε όλα τα μέρη της Ελλάδας καθώς, διαθέτει πολλά κατάλληλα μέρη, προσφέρει πολλαπλά πλεονεκτήματα για την προστασία του περιβάλλοντος, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την παραμονή του πληθυσμού σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Αξίζει να σημειωθεί ότι χρειάζεται να δοθούν κίνητρα στον πληθυσμό των τοπικών κοινωνιών για να παραμείνουν σε αυτές και κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση των τουριστικών φορέων γύρω από τον οικοτουρισμό.

Η μορφή αυτή του τουρισμού συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού όπως με τον πολιτιστικό, τον μορφωτικό αλλά και τον χειμερινό, καθ' ότι είναι αντιποχικός και συνιστάται για όλο το χρόνο.

2.4 Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός και τα σπορ έχουν σπουδαία θέση στη ζωή των ανθρώπων και των κοινωνιών και παίζουν σπουδαίο ρόλο στη διαμόρφωση της τουριστικής κίνησης, και

στους τόπους που προσφέρονται γι' αυτήν την απασχόληση. Άλλωστε, αυτή η επίδοση αποτελούσε από την αρχαιότητα μια από τις σημαντικότερες απασχολήσεις του ανθρώπου.

Στην αρχαία Ελλάδα, από τους ομηρικούς χρόνους αναφέρονται οι αθλητικοί αγώνες, στους οποίους πολλοί πρωταθλητές ήταν ηγεμόνες και βασιλείς, που με την προβολή των ικανοτήτων τους προσπαθούσαν να διατηρήσουν την υπεροχή τους σε καιρό ειρήνης. Η σημασία που έδιναν στους αγώνες ήταν τόσο μεγάλη, ώστε το πανελλήνιο συστηματικής μετρήσεως του χρόνου ήταν η "ολυμπιάδα" δηλαδή, οι αθλητικοί αγώνες που γινόταν κάθε πέντε χρόνια στην αρχαία Ολυμπία. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ. 51)

Από το 1960 έως σήμερα σημειώθηκαν σημαντικές τάσεις εξειδίκευσης και ανάπτυξης στο χώρο του τουρισμού και παράλληλα του αθλητισμού. Μετά το 1970 άρχισε να γίνεται χρήση του όρου αθλητικός τουρισμός με σκοπό την περιγραφή μιας ειδικής μορφής τουρισμού που συνδύαζε και την αθλητική δραστηριότητα.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού "Αθλητικός τουρισμός είναι όλες οι μορφές ενεργητικής και παθητικής ανάπτυξης σε αθλητικές δραστηριότητες όπου η συμμετοχή είναι τυχαία ή οργανωμένη και γίνεται για επαγγελματικούς ή μη λόγους με προϋπόθεση τη μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας".

Τη δυνατότητα ανάπτυξής του προσφέρουν οι διοργανώσεις διεθνούς ενδιαφέροντος όπως διεθνείς ποδοσφαιρικοί αγώνες, ολυμπιάδα σκακιού, πανευρωπαϊκοί αγώνες, διεθνείς αθλητικές συναντήσεις κ.λ.π. οι οποίες δεν περιορίζονται μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες και αυτό έχει στόχο την επέκταση της τουριστικής περιόδου. Αλλά και οι αθλητικές ομάδες μπάσκετ, βόλεϊ, ποδοσφαιρικές κ.λ.π., οι οποίες ταξιδεύουν σε χώρες με πιο ήπιο κλίμα για ανάπαυση, με παράλληλη προετοιμασία.

Έτσι, η τουριστική δραστηριότητα εκδηλώνεται με τη διεξαγωγή των αθλητικών εκδηλώσεων και εξαιτίας της παρακολούθησης αυτών, που έχουν παγκόσμια εμβέλεια, προσελκύουν μεγάλο αριθμό αθλητών και επισκεπτών από όλο τον κόσμο.

Οι επισκέπτες αναπτύσσουν παράλληλα με την κύρια τουριστική δραστηριότητα και δευτερεύουσες π.χ. αθλητικές, αφού επιδίδονται και σε αγωνίσματα του μαζικού τουρισμού (σκι, τένις, πόλο, γκολφ, ιππασία κ.λ.π.). Ενώ, και οι αθλητές πριν, ενδιάμεσα και μετά τα αγωνίσματά τους αναπτύσσουν και δευτερεύουσες δραστηριότητες π.χ. επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, τοπικές αγορές.

Συνεπώς, ο αθλητικός τουρισμός δημιουργεί σχέσεις αλληλεξάρτησης και αλληλοσυμπλήρωσης και με άλλες μορφές τουρισμού (π.χ. εκπαιδευτικό, μορφωτικό, πολιτιστικό, ορεινό, χειμερινό, θαλάσσιο κ.λ.π.).

Οι ομάδες ταξιδεύουν σε θέρετρα που συνδυάζουν και εκπληρώνουν 3 βασικούς όρους :

1. δυνατότητες σωστής αθλητικής προετοιμασίας (γήπεδα, εγκαταστάσεις κ.λ.π.)
2. ξενοδοχείο και φαγητό (ικανοποιητικό κατάλυμα και φαγητά εξασφαλισμένης ποιότητας, με δυνατότητα διαιτολόγου)
3. ευκαιρίες για φιλικές συναντήσεις με άλλες αντίστοιχες ομάδες.

Το παράδοξο είναι ότι, αν και ο χαρακτήρας του είναι μαζικός, αποτελεί μία εναλλακτική μορφή τουρισμού και αυτό διαθέτει μία ευέλικτη μορφή εκδήλωσης σε σχέση με τις άλλες μορφές τουρισμού. Για παράδειγμα, στον περιπατικό τουρισμό εμφανίζεται με το άθλημα της πεζοπορίας, στον χειμερινό με το άθλημα των χιονοδρομιών και παγοδρομιών, στον τουρισμό της υπαίθρου με το άθλημα των καταβάσεων ποταμιών (kayak, Raft), αλεξίπτωτου πλαγιάς, στο θαλάσσιο με το άθλημα των καταδύσεων και αγώνων yachts κ.λ.π.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων άθλησης εκ μέρους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και η απασχόληση εμπείρων γυμναστών, εκπαιδευτών κ.λ.π. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι μία τέτοια επένδυση σε συμπληρωματικές εγκαταστάσεις άθλησης ανεβάζει το επίπεδο της αξίας της απόλαυσης των διακοπών, παράλληλα δε με την ανταγωνιστικότητα και το κύρος της ξενοδοχειακής επιχείρησης, βελτιώνει την πληρότητά της και γενικά προσελκύει πελατεία υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Για την Ελλάδα "κοιτίδα" του αθλητικού πνεύματος και της παράδοσης από αρχαιοτάτων χρόνων, κορυφαία στιγμή αποτέλεσε η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, πρόκληση και δοκιμασία συγχρόνως. Και αυτό γιατί τα οφέλη (κοινωνικά και οικονομικά) από μία τέτοια οργάνωση είναι μεγάλα για το κράτος και την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού, την προβολή της χώρας μέσα από παράπλευρες δραστηριότητες και την διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ. 52)

2.5 Εκπαιδευτικός Τουρισμός ή Μορφωτικός

Ο μορφωτικός ή εκπαιδευτικός τουρισμός είναι η μορφή του τουρισμού που έχει ως σκοπό την μάθηση, την γνωριμία με την ιστορία, τον πολιτισμό, το φυσικό περιβάλλον και την τέχνη.

Τα άτομα που επιλέγουν αυτό το είδος τουρισμού συμμετέχουν σε πολιτιστικές, γενικές εκδηλώσεις, επισκέπτονται ιστορικά αρχαιολογικά μνημεία και παρακολουθούν θεατρικές παραστάσεις. Είναι συνήθως μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές, οι οποίοι ταξιδεύουν για να διευρύνουν τις γνώσεις τους.

Μια μορφή του εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα μορφωτικά προγράμματα. Προγράμματα δωρεάν ξενάγησης σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους κατά την χαμηλή περίοδο τουρισμού. Άλλες μορφές είναι η οργάνωση συνεδρίων, εκθέσεων και σεμιναρίων με θέμα τον πολιτισμό, η συμμετοχή των τουριστών σε σεμινάρια φιλοσοφίας, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας κ.λ.π.

Για την ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού είναι απαραίτητη η ύπαρξης ειδικής τουριστικής υποδομής, εκτός της γενικής υποδομής, όπως είναι η δημιουργία προγραμμάτων πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μορφωτικών εκδηλώσεων και η ύπαρξη θεάτρων, μουσείων, βιβλιοθηκών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

2.6 Επαγγελματικός Τουρισμός

Ο επαγγελματικός τουρισμός διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες: τον συνεδριακό τουρισμό, τον τουρισμό κινήτρων και τον εκθεσιακό τουρισμό.

«Επαγγελματικός τουρισμός είναι η δραστηριότητα των ατόμων που χρησιμοποιούν τις υποδομές και υπηρεσίες της τουριστικής βιομηχανίας για λόγους που συσχετίζονται ή προέρχονται από το εργασιακό περιβάλλον». (Ισίδωρος Καρδερίνης, Ο Επαγγελματικός Τουρισμός στην Ελλάδα, Τουρισμός & Οικολογία, Ιανουάριος 2005, Τεύχος 303, σελ.287).

Μερικοί λόγοι για την πραγματοποίηση αυτού του είδους τουρισμού είναι για συνεργασία με τα τοπικά ή περιφερειακά στελέχη, με τους αντιπροσώπους ή πελάτες, για προώθηση προϊόντων μιας εταιρείας, για συμμετοχή σε συνέδρια, σεμινάρια και εκθέσεις.

Ο τουρισμός αυτός έχει την δυνατότητα να αποφέρει μεγαλύτερα οικονομικά οφέλη σε έναν προορισμό από οποιαδήποτε άλλη μορφή τουρισμού γιατί ο τουρίστας που ταξιδεύει για επαγγελματικούς λόγους έχει υψηλό εισόδημα και ξοδεύει πολύ περισσότερο απ' ότι ένας άλλος τουρίστας. Ακόμα, συνεισφέρει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην άμβλυνση της εποχικότητας, αφού μπορεί να πραγματοποιηθεί και τους 12 μήνες.

Για τον επαγγελματικό τουρισμό προοπτικές ανάπτυξης υπάρχουν αρκεί να δημιουργηθεί εκθεσιακή και συνεδριακή υποδομή, γενικότερη υποδομή του τύπου

προορισμού, εύκολη πρόσβαση των τουρισμών στη χώρα υποδομής και να υπάρχει ασφάλεια, ειρήνη και σταθερή πολιτική κατάσταση στον τόπο προορισμού.

Παρακάτω αναφέρονται αναλυτικά και οι τρεις κατηγορίες του επαγγελματικού τουρισμού :

2.6 α. Συνεδριακός Τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός είναι η μετακίνηση ατόμων από τον τόπο διαμονής σε έναν άλλο με βασικό σκοπό να συμμετέχουν σε συνέδριο. Τα συνέδρια γίνονται για εκπαιδευτικούς λόγους, για να δει η εταιρεία την μετέπειτα πορεία της και για να παρουσιάσει νέα προϊόντα. Συνδυάζεται με τον τουρισμό κινήτρων αλλά και την αναψυχή.

Συνέδρια ονομάζονται οι συναντήσεις ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα και ιδιότητα με σκοπό τη συζήτηση και ανάπτυξη κοινού θέματος και ενδεχομένως την λήψη αποφάσεων.

«Συνεδριακά κέντρα είναι στεγασμένοι χώροι συγκεντρώσεις κοινού, που καλύπτουν τις ανάγκες αμιγών συνεδριακών εκδηλώσεων ή μικτών εκδηλώσεων, δηλαδή συνεδριακών και συναφών πολιτιστικών, κοινωνικών, εκθεσιακών, εμπορικών ή ψυχαγωγικών εκδηλώσεων, σε τοπικό περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο». (Ελισάβετ Χατζηνικολάου, Συνεδριακή Αγορά, Θεσμικό πλαίσιο συνεδριακού τουρισμού, Τουριστική Αγορά, Ιανουάριος 2005, τεύχος 176, σελ. 85).

Ο συνεδριακός τουρισμός θεωρείται μια από τις δυναμικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, την οποία προτιμούν οι σύνεδροι γιατί μπορούν να συνδυάσουν το συνέδριο με άλλες ήπιες δραστηριότητες. Για παράδειγμα να επισκεφτούν πολιτιστικούς και ιστορικούς χώρους· οι επιχειρηματίες που φιλοξενούν τα συνέδρια και οι δημόσιοι τουριστικοί φορείς που προσπαθούν να αμβλύνουν την τουριστική εποχικότητα προσφέρουν φθηνά εισιτήρια στους πολιτιστικούς χώρους και φθηνές τιμές διαμονής.

Οι οργανωτές συνεδρίων αποφεύγουν την διοργάνωση τους σε περίοδο τουριστικής αιχμής κατά τους θερινούς μήνες αλλά και τις άσχημες κλιματολογικές συνθήκες τον χειμώνα. Ο συνεδριακός τουρισμός συγκεντρώνεται κυρίως στην ενδιάμεση τουριστική περίοδο. Το καλοκαίρι το 21% και το χειμώνα το 5%. Οι μήνες που προτιμούνται είναι ο Απρίλιος - Μάιος, Ιούνιος και Σεπτέμβριος - Οκτώβριος. Διαρκούν συνήθως από 3-8 ημέρες. Το 42% των συνεδρίων διαρκεί 4-5 ημέρες, το 39% 2-3 ημέρες, το 10% 6-8 ημέρες και το 9% διαρκεί 1 ημέρα. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ. 58)

Υπάρχουν διάφοροι τύποι συνεδρίων και διακρίνονται ανάλογα με το θέμα (πολιτιστικά, τουριστικά, κλαδικά, τεχνολογικά, επιστημονικά), το μέγεθος (χαμηλής, μέσης, υψηλής δυναμικότητας), το σκοπό και τη μορφή τους (συνεστίαση, σύσκεψη, συνέλευση, σεμινάριο, σύνοδος, διάσκεψη, ημερίδα, συμπόσιο).

Τα περισσότερα συνέδρια διεξάγονται σε ξενοδοχεία εκτός πόλης επειδή διαθέτουν άρτια υποδομή και οργάνωση. Επίσης, γίνονται σε ξενοδοχεία πόλεως, σε συνεδριακά κέντρα, σε Πανεπιστήμια και άλλα.

Οι συμμετέχοντες συνεδριακού τουρισμού είναι συνήθως υψηλού οικονομικού επιπέδου, δύσκολοι πελάτες, μετακινούνται πάντα με αεροπλάνο, είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι σε καθυστερήσεις, ενδιαφέρονται για ξεναγήσεις, καλλιτεχνικές, πολιτιστικές εκδηλώσεις και συνήθως συνοδεύονται από τις οικογένειές τους.

Ο τουρισμός συνεδρίων είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί στην Ελλάδα για να βοηθήσει στην άμβλυνση της εποχικότητας και να δώσει κύρος στη χώρα μας. Βρίσκεται σε πολύ χαμηλό επίπεδο σε σχέση με άλλες χώρες λόγω έλλειψης συνειδητοποίησης της μεγάλης οικονομικής σημασίας του συνεδριακού τουρισμού στη χώρα μας. Κατέχει την 30ή θέση παγκοσμίως και την 19ή θέση ως προορισμός συνεδρίων στην Ευρώπη. Στην χώρα μας υπάρχουν περίπου 200 συνεδριακά κέντρα από τα οποία τα περισσότερα ανήκουν σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Επίσης, διαθέτει μοναδικά πλεονεκτήματα, όπως το κλίμα και τον πολιτισμό, για να διεκδικήσει μεγάλο μερίδιο στην συνεδριακή αγορά.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ			
Αίθουσες Συνεδρίων	Σύνολο	Σε ξενοδοχεία	Σε ανεξάρτητους χώρους
Χωρητικότητα σε άτομα			
151-300	102	83	19
301-500	66	58	8
501-800	28	25	3
801-1000	11	8	3
1001-άνω	12	9	3
Σύνολο	219	183	36

Πηγή: Ι.Τ.Ε.Π. Ο Χειμερινός Τουρισμός στην Ελλάδα (κεφάλαιο 5^ο, σελ. 74)

Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετοί μικροί συνεδριακοί χώροι, όμως, έχει έλλειψη από μεγάλες σύγχρονες συνεδριακές εγκαταστάσεις. Το πρώτο συνεδριακό κέντρο μεγάλης χωρητικότητας βρίσκεται στην Αττική και ακολουθούν της Ρόδου και της Κω.

Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού βασίζεται στη δημιουργία συνεδριακών εγκαταστάσεων, αυτοτελών ή εντός ξενοδοχειακών μονάδων, την ύπαρξη επιχειρήσεων διοργάνωσης συνεδριακών εκδηλώσεων και την προσέλκυση του αγοραστικού προϊόντος.

Είναι σημαντικό, επίσης, να υπάρχει εκπαίδευση και επιμόρφωση των στελεχών και των εργαζομένων στη βιομηχανία των συνεδρίων λόγω των υψηλών ποιοτικών απαιτήσεων αυτής της μορφής τουρισμού, αλλά και του μεγάλου ανταγωνισμού των σχεδόν 200 χωρών που διεκδικούν τμήμα της διεθνούς αγοράς. Τόσο οι φορείς διοργάνωσης των συνεδρίων και των άλλων επαγγελματικών εκδηλώσεων όσο και οι ίδιοι οι σύεδροι έχουν υψηλού επιπέδου απαιτήσεις.

Η συνεδριακή δραστηριότητα προσφέρεται για τουρισμό και τους δώδεκα μήνες. Βοηθάει στην προσπάθεια δημιουργίας χειμερινών προγραμμάτων που θέτουν σε λειτουργία ξενοδοχειακές και τουριστικές εγκαταστάσεις και ανθρώπινο δυναμικό που αναγκαστικά δεν δουλεύουν ιδίως τους μήνες Νοέμβριο – Μάρτιο.

2.6 β. Εκθεσιακός Τουρισμός

Εκθέσεις είναι οι παρουσιάσεις προϊόντων ή υπηρεσιών σε κοινό με σκοπό την πώλησή τους και την ενημέρωση του κοινού για την ύπαρξή τους. Υπάρχουν δύο είδη εκθέσεων: οι γενικές εκθέσεις, όπου απευθύνονται στον καταναλωτή, όπως είναι οι εκθέσεις αυτοκινήτων, και οι κλαδικές εκθέσεις που απευθύνονται σε επαγγελματίες ενός συγκεκριμένου χώρου. Οι επιχειρηματίες, οι καταναλωτές και οι εκθέτες ταξιδεύουν κάνοντας χρήση τουριστικών υπηρεσιών. Οι εκθέτες για να διαφημίσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους, οι καταναλωτές για αγοράσουν και να ενημερωθούν και οι επιχειρηματίες για να κλείσουν συμφωνίες.

Οι λόγοι που αυτές οι ομάδες ανθρώπων συμμετέχουν σε τέτοιες εκδηλώσεις είναι ότι οι εκθέσεις: 1) δίνουν την δυνατότητα στην επιχείρηση να βρει νέους πελάτες και να κάνει πιο δυνατή τη σχέση της με τους παλιούς πελάτες, 2) να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό, 3) να διαφημίσει τα προϊόντα χωρίς επιπλέον έξοδα, 4) να δώσει την ευκαιρία στο κοινό να γνωρίσει από κοντά τα προϊόντα και να έρθει σε επαφή με τα στελέχη της επιχείρησης.

Εκθεσιακά κέντρα στην Ελλάδα υπάρχουν στην Αττική, 6 εκθεσιακοί χώροι και στην Θεσσαλονίκη, το Διεθνές Εργασιακό κέντρο HELEXPO, όπου έχει εμβαδόν 180.000 τ.μ. με

17 μεγάλα περίπτερα και δυο σύγχρονα συνεδριακά κέντρα. (Ισίδωρος Καρδερίνης, Ο Επαγγελματικός Τουρισμός στην Ελλάδα, Τουρισμός και Οικονομία, Ιανουάριος 2005, Τεύχος 303, σελ. 292)

2.6 γ. Τουρισμός Κινήτρων

Ο τουρισμός κινήτρων είναι η μορφή τουρισμού όπου ένα τουριστικό πακέτο μικρής χρονικής διάρκειας προσφέρεται σαν «bonus», «δώρο» σε κάποιους εργαζόμενους ή συνεργάτες. Είναι ένα είδος ανταμοιβής από μια επιχείρηση στα στελέχη που κατέβαλαν ιδιαίτερες και επιτυχημένες προσπάθειες στο να υπερβούν τους προκαθορισμένους επιχειρησιακούς στόχους. Επίσης, το τουριστικό αυτό πακέτο λειτουργεί ως κίνητρο για την αύξηση της αποδοτικότητας των εργαζομένων της επιχείρησης.

Το ταξίδι, συνήθως, πραγματοποιείται στο εξωτερικό, διαρκεί 3-4 ημέρες και οι οργανωτές του δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην «ατμόσφαιρα» του τόπου προορισμού, στην άνεση και την πολυτέλεια. Ο κυρίαρχος ταξιδιωτικός σκοπός του τουρισμού κινήτρων είναι αυτός της αναψυχής. Γι' αυτό το λόγο για τα ταξίδια «κίνητρα» επιλέγονται προορισμοί με βασικό κίνητρο τα θέλγητρα της τοποθεσίας και της ευρύτερης περιοχής του ξενοδοχείου.

Ο τουρισμός κινήτρων είναι σημαντική μορφή τουρισμού γιατί προσελκύει μαζικά τουρίστες υψηλού επιπέδου σε περίοδο χαμηλής πληρότητας. Επιπλέον, σε κάποιες περιπτώσεις τουρισμού κινήτρων δίνεται μεγάλη δημοσιότητα που λειτουργεί σαν άτυπη διαφήμιση.

Στην Ελλάδα ο τουρισμός κινήτρων βρίσκεται σε αρχικό επίπεδο αλλά έχει προοπτικές ανάπτυξης γιατί έχει την δυνατότητα παροχής ασφάλειας στην πρόσβαση και στην διαμονή, αξιοθέατων, ευχάριστου κλίματος, προϋποθέσεις που οι επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν ταξίδια κινήτρων λαμβάνουν υπόψη τους για την επιλογή προορισμού.

2.7 Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας

«Για κάποιους η τρίτη ηλικία οριοθετείται με βάση τη συνταξιοδότηση, για άλλους σύμφωνα με την φυσική κατάσταση των ανθρώπων, για την Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος) ο πληθυσμός χωρίζεται σε 3 κατηγορίες : 0-14 (παιδιά), 15-64 (-ενεργός πληθυσμός), και 65 και άνω (-συντηρούμενοι)». (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ. 47)

Η τάση που υπάρχει σήμερα για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια επηρέασε, όπως είναι φυσικό, και την τρίτη ηλικία που συνήθως διαθέτει ελεύθερο χρόνο, σταθερό εισόδημα, υψηλό δείκτη αποταμίευσης λόγω νοοτροπίας και τρόπου ζωής. Είναι άνθρωποι χωρίς οικογενειακές επιβαρύνσεις, με μικρό νοικοκυριό, με μόρφωση και εμπειρίες, μα πάνω από όλα έχουν μεγάλη επιθυμία για τα ταξίδια και γενικότερα για τον τουρισμό.

Είναι σίγουρο ότι η τρίτη ηλικία αποτελεί το συντηρητικότερο τμήμα του τουριστικού δυναμικού μιας χώρας που κινείται συνήθως τουριστικά στο εσωτερικό της ή σε χώρες κοντινές και κυρίως σ' αυτές που συνορεύουν με τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους. Τα συγκοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιούνται στον τουρισμό τρίτης ηλικίας είναι κατά κύριο λόγο το τρένο, κατά δεύτερο το ιδιωτικό αυτοκίνητο και το πούλμαν, και κατά τρίτο λόγο το αεροπλάνο. (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 163)

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά διαμορφώνουν και τις προτιμήσεις τους όσο και το σχεδιασμό και την προσφορά των αντίστοιχων τουριστικών προϊόντων για την ικανοποίησή τους. Τέτοιες είναι : τα ταξίδια στο εσωτερικό της χώρας, ασφαλή και άνετα μεταφορικά μέσα, μικρής κλίμακας ταξίδια (ξεκούραστα), διακοπές σε νεκρές περιόδους και μεγάλης διάρκειας, η αποφυγή του μαζικού τουρισμού, η προτίμηση σε προϊόντα υγιεινής διατροφής λόγω των προβλημάτων της υγείας τους, καλή παροχή υπηρεσιών (συμπεριφορά προσωπικού, εξυπηρέτηση), τουριστικοί προορισμοί όπου η παροχή υπηρεσιών υγείας είναι σε υψηλά επίπεδα. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ. 47-48)

Για τον τουρισμό 3^{ης} ηλικίας δεν απαιτείται ειδική υποδομή εκ μέρους των χωρών υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να τον αναπτύξουν.

2.8 Τουρισμός Υγείας

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, "μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για τον τουρισμό είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων". Ο τουρισμός και τα ταξίδια συνδέονται στενά με τη βελτίωση της ανθρώπινης υγείας, η οποία αποτελεί μια από τις βασικές συνιστώσες της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής.

Ως τουρισμό υγείας μπορούν να χαρακτηριστούν οι προσπάθειες τουριστικών επιχειρήσεων ή προορισμών για την προσέλκυση τουριστών, με την εντατική προώθηση των

υπηρεσιών υγείας και των ειδικών εγκαταστάσεων που διαθέτει, παράλληλα με τις συνήθειες τουριστικές ανέσεις.

Στις αρχές της εφαρμογής του, ο τουρισμός υγείας απευθυνόταν κυρίως σε άτομα που είχαν την ανάγκη να κάνουν χρήση των υδάτων ιαματικών πηγών προκειμένου να θεραπεύσουν διάφορες παθήσεις. Με την πάροδο του χρόνου, εξελίσσεται με μεγαλύτερη εξειδίκευση και επέκταση δραστηριοτήτων και με τη χρήση νέων τεχνολογιών που προστέθηκαν στα παραδοσιακά ιαματικά λουτρά.

Χαρακτηρίζεται από:

- Δραστηριότητες που σχετίζονται με τον ήλιο και την αναψυχή
- Την ενασχόληση με υγιεινές δραστηριότητες χωρίς όμως η υγεία να αποτελεί το πρωταρχικό κίνητρο (τουρισμός περιπέτειας ή δραστηριότητες αθλητικού τουρισμού, όπως π.χ. ποδηλασία, γκολφ, πεζοπορία)
- Το πρωταρχικό κίνητρο του ταξιδιού που το αποτελούν λόγοι υγείας (π.χ. κρουαζιέρα ή ταξίδι σε μέρος με διαφορετικές κλιματολογικές συνθήκες)
- Δραστηριότητες που σχετίζονται με θέματα υγείας, όπως σάουνα, μασάζ, κ.α., σε κέντρα τουρισμού υγείας
- Την παροχή ιατρικής φροντίδας. (Κουδουμά Μαρία, Τουρισμός Υγείας, Σημειώσεις, Ηράκλειο 2004, σελ. 2)

Οι υπηρεσίες του προσφέρονται σε σύγχρονες, πολυτελείς εγκαταστάσεις όπως τα κέντρα υγείας, αδυνατίσματος και διατήρησης της φυσικής κατάστασης, φυσιοθεραπείες, αισθητική περιποίηση, μασάζ, ατμόλουτρα, θεραπείες αποτοξίνωσης του οργανισμού, γυμναστική, σπορ, εκπαίδευση σε θέματα υγείας και διατροφής, τεχνικές χαλάρωσης κ.α.

Ο στόχος των κέντρων τουρισμού υγείας είναι η :

- Θεραπεία, αποκατάσταση ή πρόληψη βλαβών του οργανισμού
- Ανανέωση των βασικών βιολογικών και ψυχικών λειτουργιών
- Βελτίωση της ψυχικής και σωματικής υγείας, ευεξία και ομορφιά.

(Κουδουμά Μαρία, Τουρισμός Υγείας, Σημειώσεις, Ηράκλειο 2004, σελ. 13)

Η αγορά του τουρισμού υγείας επεκτείνεται σε 2 διακριτά πλην όμως συνδεδεμένα τμήματα:

1. στα κέντρα τουρισμού υγείας (health resorts) στα οποία δίδεται έμφαση στη συνολική βελτίωση της υγείας και της φυσικής κατάστασης, οι πελάτες είναι μεμονωμένοι, μέσης ηλικίας, ανήκουν στις μεσαίες

και υψηλές εισοδηματικές τάξεις, όντας δε επαγγελματικά και οικονομικά επιτυχημένοι και στρέφουν την προσοχή τους σε θέματα υγείας και καλής φυσικής κατάστασης

και

2. στα κέντρα ιαματικού ή θερμαλιστικού τουρισμού (spa resorts), στα οποία στόχος είναι κυρίως η παροχή ιατρικών υπηρεσιών σε άτομα για την αποκατάσταση διαφόρων παθήσεων. Οι πελάτες είναι μεγαλύτερων ηλικιών, ασθενέστερων εισοδηματικών τάξεων, οι οποίοι έχουν αποκτήσει την έξη των προσφερόμενων θεραπειών, τις οποίες επαναλαμβάνουν κατά έτος. (Κουδουμά Μαρία, Τουρισμός Υγείας, Σημειώσεις, Ηράκλειο 2004, σελ. 3)

Πιθανές υπηρεσίες σε θέρετρα Τουρισμού Υγείας

- ❖ Ιατρικές εξετάσεις
- ❖ Αγωγές υδροθεραπείας, εισπνοθεραπείας, πηλοθεραπείας
- ❖ Φυσικοθεραπεία
- ❖ Ατμόλουτρα και Σάουνα
- ❖ Υδρομασάζ και χειρομασάζ
- ❖ Αθλητικές εγκαταστάσεις
- ❖ Αθλητικές δραστηριότητες π.χ. τένις, ποδηλασία, ψάρεμα, θαλάσσια σπορ
- ❖ Δεξαμενές κολύμβησης εσωτερικές και εξωτερικές
- ❖ Γυμναστήριο
- ❖ Ειδικά προγράμματα, όπως : καταπολέμηση καπνίσματος, τεχνικές χαλάρωσης
- ❖ Πάρκα και δρομάκια για περιπάτους με πράσινο και πάγκους ανάπαυσης
- ❖ Επιθέματα και ροφήματα βοτάνων
- ❖ Υγιεινή και ειδική διατροφή (χορτοφαγία ή ειδική δίαιτα)
- ❖ Αίθουσες ψυχαγωγίας
- ❖ Πολιτιστικές δραστηριότητες, π.χ. βραδιές μουσικής
- ❖ Κέντρα καλλωπισμού και αισθητικής
- ❖ Προγράμματα γενικότερης αναζωογόνησης του οργανισμού,
 - καταπολέμηση άγχους

- απώλεια βάρους
- καταπολέμηση κυτταρίτιδας
- ανάπτυξη μυών
- περιποίηση δέρματος

2.8^a Ιαματικός Τουρισμός

Η χρήση των θερμομεταλλικών νερών για θεραπευτικούς λόγους είναι γνωστή από την αρχαιότητα. Ο Ηρόδοτος παρατήρησε πρώτος τις ευεργετικές ιδιότητες των ιαματικών νερών, ενώ ο Ιπποκράτης μελέτησε τις παθήσεις για τις οποίες ενδείκνυνται η χρήση τους.

Κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους τα νερά χρησιμοποιούνταν για θεραπεία, καλή φυσική κατάσταση και διασκέδαση. Η έννοια του γιατρού είχε συνδεθεί με αυτόν που γνώριζε πολύ καλά το νερό. Με την παρακμή, όμως, της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, τα περισσότερα υδροθεραπευτήρια σταμάτησαν να λειτουργούν. Η εξέλιξη των ιαματικών πηγών της Ευρώπης, αρχίζει από τον 19^ο αιώνα και μετά. Οι επισκέπτες των ιαματικών θερέτρων εκτός από τη χρήση των "νερών", χρησιμοποιούσαν υπηρεσίες οι οποίες δεν είχαν καμία σχέση με το ιατρικό στοιχείο όπως θέατρο, όπερα, βιβλιοθήκες και καζίνο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι θεραπευτικές περιοχές να εξελιχθούν σε κοσμοπολίτικα κέντρα. Πολλοί από τους επισκέπτες των λουτροπόλεων, προβάλλοντας ως πρόσχημα, συμμετείχαν ενεργά σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες από ανάγκη για φυγή από το αστικό περιβάλλον, για περιπέτεια αλλά και σύναψη επαφών και για κοινωνική προβολή.

Η μετέπειτα αποδοχή της ιαματικής θεραπευτικής αγωγής από επιστήμονες ιατρικής οδήγησε στη δημιουργία πιο μικρών και πιο εξειδικευμένων ιαματικών κέντρων υδροθεραπείας. Ως αποτέλεσμα, ήταν η προσέλκυση κυρίως ατόμων μεγάλης ηλικίας που αντιμετώπιζαν διάφορα προβλήματα υγείας.

Τα τελευταία χρόνια, έχουμε μια αυξανόμενη τάση για διακοπές σε συνδυασμό με την παροχή φροντίδας, τόσο για το σώμα, όσο και για τον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου. Αυτό οδήγησε στην περαιτέρω ανάπτυξή του. Έτσι, σήμερα η αγορά του τουρισμού υγείας απευθύνεται σε 2 κατηγορίες ανθρώπων, σε εκείνους που επισκέπτονται τις ιαματικές πηγές και τα θέρετρα υγείας για λόγους ιατρικούς και σε εκείνους που τις επισκέπτονται για λόγους τουρισμού.

Οι πρώτες πηγές που αναπτύχθηκαν ήταν της Υπάτης, της Αιδηψού, της Κύθνου, της Κυλλήνης, του Λουτρακίου και του Καϊάφα. Αναπτύσσονται κυρίως σε περιοχές που

είναι προικισμένες από τη φύση με φυσικούς πόρους (θερμές πηγές) και τεχνητούς (κέντρα υγείας, θαλασσοθεραπείας).

Από τον Ε.Ο.Τ. έχουν αναγνωρισθεί 74 ιαματικές πηγές, 15 εκ των οποίων χαρακτηρίζονται ως τουριστικής σημασίας.

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ	
1. Αιδηψού	9. Κυλλήνης
2. Βουλιαγμένης	10. Λουτρακίου
3. Ελευθερών	11. Μεθάνων
4. Θερμοπυλών	12. Νιγρίτας
5. Ικαρίας	13. Πλατύστομου
6. Καϊάφα	14. Σμόκοβου
7. Καμένων Βούρλων	15. Υπάτης
8. Κύθνου	

Οι φυσικοί ιαματικοί πόροι της Ελλάδας περιλαμβάνουν πηγές πόσιμου νερού, θεραπευτικές πηγές, γεωθερμικά πεδία, υδροθεραπευτικές πηγές.

Στις μέρες μας, επικρατεί ενθουσιασμός στην αναζήτηση δραστηριοτήτων που στοχεύουν στη διατήρηση της καλής υγείας και της φυσικής κατάστασης (Cockerell 1996). Έτσι, παρόλο που η προηγούμενη γενιά επισκεπτών των κέντρων αυτών είχαν συνηθίσει σ' ένα περιβάλλον λιτό, τώρα απαιτείται ένα προϊόν που να καλύπτει περισσότερες ανάγκες για άτομα που:

- αναζητούν αθλητικές δραστηριότητες
- επιθυμούν να χαλαρώσουν και να ξεκουραστούν
- επιθυμούν να παρατείνουν την νεότητα τους
- θέλουν να πραγματοποιήσουν ολιγοήμερες διακοπές
- προληπτικά ακολουθούν μια μορφή θεραπευτικής αγωγής. (Ελένη Α. Διδασκάλου, Τουρισμός Υγείας, Μια προσέγγιση στην τουριστική ανάπτυξη των νησιώτικων προιοχών, Τουριστική Αγορά, Μάιος 2002, Τεύχος 148, σελ. 146)

Οι θεραπευτικές ενδείξεις των πηγών είναι οι χρόνια ρευματισμοί, παραμορφωτική αρθρίτιδα, ουρική αρθρίτιδα, σπονδυλαρθρίτιδα κ.α.

Η έννοια μιας ιδανικής " λουτρόπολης" απαιτεί ορισμένες προϋποθέσεις :

- ήσυχη τοποθεσία
- καλές κλιματολογικές συνθήκες
- μακριά από αυτοκινητόδρομους
- καθαριότητα
- άνεση
- ασφάλεια
- ευγενικό και ευχάριστο ιατρικό και βοηθητικό προσωπικό.

Ο εξοπλισμός πρέπει να προϋποθέτει την πραγματοποίηση ευχάριστων διακοπών και για τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, χωρίς να υπάρχει το ενδεχόμενο πλήξης και μονοτονίας.

Οι εγκαταστάσεις είναι δυνατόν να λειτουργήσουν και τους δώδεκα μήνες του έτους. Με αυτόν τον τρόπο συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη κάθε περιοχής και στην άμβλυνση της εποχικότητας. Όμως αυτή η μορφή τουρισμού χαρακτηρίζεται από ένταση εργασίας και υψηλό κόστος κατασκευής, εξοπλισμού και λειτουργίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μη προσέλκυση και συμμετοχή ασθενέστερων οικονομικά τάξεων, αφού, δεν υπάρχει κρατική παρέμβαση και οικονομική ενίσχυση αυτής.

Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή ενός επισκέπτη να μεταβεί σ' ένα ιαματικό κέντρο είναι:

α) το γενικότερο περιβάλλον του τουρισμού (φύση/ κλίμα) σε συνδυασμό με τη φυσιογνωμία του προορισμού

β) η τοποθεσία και η πρόσβαση

γ) τα παρεχόμενα προγράμματα και οι υπηρεσίες

δ) τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών (μέσος όρος ηλικίας κ.α.). (Ελένη Α. Διδασκάλου, Τουρισμός Υγείας, Μια προσέγγιση στην τουριστική ανάπτυξη των νησιώτικων περιοχών, Τουριστική Αγορά, Μάιος 2002, Τεύχος 148, σελ. 148)

Ο Ε.Ο.Τ. στην προσπάθειά του να αναπτύξει τον ιαματικό τουρισμό, καθιέρωσε πρόγραμμα ιαματικού τουρισμού. Στο πειραματικό στάδιο συμμετείχαν 10.000 άτομα που επιδοτήθηκαν με 800 δραχμές την ημέρα, για 10 ημέρες. Το πρόγραμμα περιλάμβανε παραμονή σε λουτροπόλεις σε 1^η φάση, κατά την εκτός αιχμής περίοδο λειτουργίας τους. Με τον τρόπο αυτό θα βοηθούσε συγχρόνως στη ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και στη επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Το 1^ο κέντρο θαλασσοθεραπείας λειτούργησε το 1997 στην Κρήτη με ευρωπαϊκές προδιαγραφές στην αρχιτεκτονική και τον εξοπλισμό του και το έχουν μιμηθεί και άλλες μεγάλες ξενοδοχειακές και μη ιδιωτικές επιχειρήσεις σε μικρότερη κλίμακα. Το μοντέλο αυτό αποτελεί ελκυστική προσφορά για τους τουριστικούς επιχειρηματίες αλλά και για το ίδιο το κράτος παρά τις ελλείψεις υποδομές του και την αντίστοιχη επιμόρφωση και εκπαίδευση του προσωπικού.

Ο ιαματικός τουρισμός δείχνει πλέον να σβήνει ως όρος και τη θέση του να παίρνει ο θερμαλισμός. Η εικόνα αυτού εγκαταστάσεις κοντά στη θάλασσα και το βουνό, πολυτελείς ξενοδοχεία, καζίνα, γήπεδα γκολφ, τένις κ.α.

Σε διεθνές σεμινάριο που είχε πραγματοποιηθεί στην Πορτογαλία, διαπιστώθηκε ότι αλλάζει μορφή ο ιαματικός τουρισμός και απευθύνεται στο σύνολο πλέον των πολιτών που θέλουν να διατηρήσουν σε υψηλά επίπεδα τη φυσική τους κατάσταση (θερμαλισμός), αντί ατόμων με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (ασθενείς).

Ο Ιαματισμός στη σύγχρονη Ελλάδα

Στη χώρα μας, η έννοια του ιαματισμού ταυτίζεται σχεδόν αποκλειστικά με την αντίληψη της θεραπείας συνήθως ηλικιωμένων ατόμων που πάσχουν από χρόνιες παθήσεις.

Σύγχρονα προβλήματα

- ❖ Έντονη εποχικότητα
- ❖ Ελλιπής εξοπλισμός και τεχνολογικά ξεπερασμένος
- ❖ Ανεπαρκής συντήρηση εγκαταστάσεων
- ❖ Έλλειψη υγειονομικών ελέγχων των ιαματικών νερών έναντι μολύνσεων ή στους κανονισμούς των λουτήρων μετά από κάθε χρήση με αποτέλεσμα κίνδυνος μετάδοσης ασθενειών

- ❖ Ανεπαρκής προστασία
- ❖ Πεπαλαιωμένη υποδομή
- ❖ Μη εξειδικευμένο προσωπικό
- ❖ Ανταγωνισμός από το εσωτερικό και το εξωτερικό

Βασικό Πλεονέκτημα,

που υπάρχει στον ελληνικό χώρο, είναι το «φυσικό» των αναβλύσεων των ιαματικών πηγών, σε αντίθεση μ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες όπου οι πηγές είναι «τεχνητές». Οι

περισσότερες ιαματικές πηγές βρίσκονται σε περιοχές που συνδυάζεται το βουνό με τη θάλασσα, κάτω από εξαιρετικά καλές κλιματολογικές συνθήκες, σε περιβάλλον με ιδιαίτερα φυσικό κάλος.

Τα μεγάλα κέντρα λουτροθεραπείας της χώρας μας βρίσκονται σε παραθαλάσσιους οικισμούς, οι οποίοι τα προηγούμενα χρόνια παρουσίαζαν μεγάλη τουριστική κίνηση και είχαν αναπτυχθεί σε παραθεριστικά κέντρα (Λουτράκι, Καμένα Βούρλα, Αιδηψός).

Επιπλέον, οι περιοχές αυτές έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε κέντρα υποδομής τουριστών όλων των ηλικιών και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η Ελλάδα έχει το πλεονέκτημα με τις φυσικές ιαματικές πηγές, με τις οποίες ο ιαματισμός να μπορεί να αποτελέσει μορφή τουρισμού που θα συμβάλει γενικότερα στην ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικότερα στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. (Ελένη Γρηγοριάδου, Ιαματισμός στη Σύγχρονη Ελλάδα, Σύγχρονη Εποχή, Τουρισμός και Οικονομία, Ιανουάριος 2005, Τεύχος 303, σελ.277)

Αριθμός λουομένων στις Ιαματικές Πηγές		
Κατά έτος		
Έτη	Πηγές	Λουόμενοι
1964	40	133.889
1974	39	142.523
1980	41	140.157
1981	39	129.514
1982	46	150.656
1983	43	147.453
1984	41	157.841
1985	41	170.927
1986	44	151.761
1987	38	136.898
1988	47	145.360
1989	40	142.599
1990	46	150.946
1991	42	178.723

Πηγή: Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Πολιτική (σελ. 187)

2.9 Κοινωνικός Τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός, σαν ιδιαίτερη μορφή τουρισμού, ορίζεται το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων τουριστικού χαρακτήρα που διευκολύνουν τη συμμετοχή στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων. Με άλλα λόγια, ο κοινωνικός ή επιδοτούμενος τουρισμός, αποτελεί το είδος εκείνο του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι λίγο πολύ περιορισμένη, χάρη σε ειδικές παροχές προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες.

Οι παροχές για κοινωνικό τουρισμό αποτελούν σήμερα, για τις αναπτυγμένες χώρες, υποχρέωση του κράτους. Συγκεκριμένα, το σύγχρονο "κοινωνικό κράτος" έχει υποχρέωση πέρα από υγεία, καλά γηρατειά, εργασία, παιδεία κ.λ.π., να εξασφαλίσει σε άτομα χαμηλής εισοδηματικής στάθμης τη δυνατότητα να κάνουν διακοπές και με αυτόν τον τρόπο να ισορροπήσει τόσο ψυχικά όσο και σωματικά.

Είναι μία σημαντική μορφή τουρισμού η οποία:

- αφορά ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων δηλαδή αυτών που επιθυμούν να κάνουν διακοπές αλλά για οικονομικούς λόγους δεν μπορούν
- μπορεί και επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τη χρονική και περιφερειακή κατανομή της και συμβάλει στην άμβλυνση της εποχικότητας
- περιλαμβάνει διάφορες ομάδες ατόμων για τις οποίες μπορούν να γίνουν ειδικά προγράμματα ή να συνδυαστούν οι διακοπές τους με την αξιοποίηση άλλων
- έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να χρησιμοποιήσει σε μεγάλο βαθμό την υπάρχουσα υποδομή και ανωδομή μιας περιοχής και να συμβάλει στην αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων
- επιτυγχάνονται χαμηλές τιμές. (Νίκος Γ. Ηγουμενακης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, Εισαγωγή στον Τουρισμό, Αθήνα 1998, σελ. 274)

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως για π.χ. κατασκευή ειδικών τουριστικών καταλυμάτων που να ανταποκρίνονται στις οικονομικές δυνατότητες της πελατείας τους, δηλαδή των "κοινωνικών τουριστών", χορήγηση επιδομάτων διακοπών που να αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες κάθε οικογένειας, χρηματοδότηση των διακοπών με ευνοϊκούς όρους, εφαρμογή επιχορηγούμενων προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού για ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως σπουδαστές, στρατιώτες, συνταξιούχους, άνεργους, άτομα με ειδικές ανάγκες, πολύτεκνους,

ανύπαντρες μητέρες, γυναίκες και άνδρες εν γηρεία, υπερήλικες πολιτικοί πρόσφυγες, που η οικονομική τους κατάσταση, κάθε άλλο παρά, τους επιτρέπει να κάνουν διακοπές κ.λ.π.

Η επιδότηση του κοινωνικού τουρισμού καλύπτει όλες τις δαπάνες του ταξιδιού (έξοδα μεταφοράς, διαμονής, διατροφής, εκδρομών κ.λ.π.). Ενισχύει ακόμα οικονομικά τις επιχειρήσεις και τις περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα πληρότητας και διαμένει το τουριστικό φορτίο ισόποσα χρονικά και γεωγραφικά.

Η διάρκεια των διακοπών είναι συνήθως μέχρι 7 ημέρες, ενώ η περίοδος διακοπών έχει σαν στόχο την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου όλο το χρόνο κ την ενίσχυση των "αδύνατων τουριστικών περιοχών".

Ο κοινωνικός τουρισμός συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού (τουρισμό υγείας, πολιτιστικό, αθλητικό, μορφωτικό κ.λ.π.), ενώ ως μορφή ενδυνάμωσης των ασθενέστερων ομάδων υποστηρίζεται από διεθνείς οργανισμούς (Ε.Ε., W.T.O.). Επίσης, αποτελεί σημαντική λύση για τους τουριστικούς επιχειρηματίες εφόσον συμβάλει στο λεγόμενο τουρισμό των 4 εποχών.

Ο Ε.Ο.Τ., η Εργατική Εστία και το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς ξεκίνησαν για 1^η φορά, σε πειραματικό στάδιο το 1982 ένα πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού με βασική αρχή την κρατική επιχορήγηση. Ο Ε.Ο.Τ. ανέλαβε το 50% του κόστους των διακοπών επιχορηγώντας την επιχείρηση με ένα κατ' αποκοπή ποσό ανά άτομο και ημέρα.

Κάθε χρόνο, οι δικαιούχοι του έχουν την ευκαιρία να κάνουν διακοπές επιλέγοντας ένα από τα 1000 περίπου τουριστικά καταλύματα σ' όλη τη χώρα που έχουν συμβληθεί με την Εργατική Εστία (ξενοδοχεία, αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί, παραδοσιακοί οικισμοί, κάμπινγκ κ.λ.π.).

Συνολικά κάθε χρόνο περισσότεροι από 200.000 κοινωνικοί τουρίστες αποκτούν τη δυνατότητα να χαρούν μία ανάπαυλα ξεγνοιασιάς και να γνωρίσουν την Ελλάδα.

Τα αποτελέσματα κατά την 1^η περίοδο εφαρμογής 1983-87 ήταν εντυπωσιακά, αφού πάνω από 220.000 συνολικά άτομα έκαναν χρήση του δικαιώματος αυτού. Στη συνέχεια η κρατική επιχορήγηση, λόγω λιτότητας, περιορίστηκε με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του προγράμματος. Το 1991 το ύψος της επιδότησης ήταν 1690 δραχμές την ημέρα ανά άτομο.

Πολλοί από τους οργανισμούς του Ελληνικού Δημοσίου συμμετείχαν και εξακολουθούν να συμμετέχουν στα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, όπως η Ολυμπιακή Αεροπορία, ο Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος, η αλυσίδα ξενοδοχείων "Ξενία" του Ε.Ο.Τ. και "Ξενία Α.Ε." κ.λ.π. Τα τουριστικά καταλύματα που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αυτό (ξενοδοχεία, κάμπινγκ, παραδοσιακοί οικισμοί) κάνουν ειδικές εκπτώσεις

στα γεύματα και σε άλλες καταναλώσεις. Επίσης, τα μεταφορικά μέσα (πλοία, τρένα και λεωφορεία) κάνουν εκπτώσεις στους κοινωνικούς τουρίστες από 20 έως 30%.

Εννοείται, ότι τα προγράμματα του κοινωνικού τουρισμού είχαν και έχουν περιορισμένη χρονική διάρκεια, που έχει οριστεί να είναι εκτός τουριστικής σαιζόν χρονικής περιόδου, δηλαδή η περίοδος Οκτωβρίου, Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου, Ιανουαρίου, Φεβρουαρίου και Μαρτίου, δηλαδή μήνες εκτός αιχμής, για τις 7ήμερες διακοπές, και αυτό είναι το σημείο σύνδεσης του κοινωνικού με τον χειμερινό τουρισμό. Ενώ υπάρχουν και ξεχωριστά προγράμματα 3ήμερων ή 4ήμερων διακοπών κατά τους μήνες Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο.

Τα ξενοδοχεία που συμμετέχουν είναι ελάχιστα γιατί οι ξενοδόχοι αρνούνται να συνεργαστούν στον κοινωνικό τουρισμό που τους αποφέρει λιγότερα κέρδη. Εδώ μπορεί να επέμβει ο Ε.Ο.Τ. δίνοντας κατάλληλα κίνητρα, όπως μεγαλύτερες αποδοχές ή εγγύηση ότι τα προγράμματα θα πραγματοποιούνται σε περιόδους αιχμής, πράγμα που προϋποθέτει αύξηση των κερδών της μονάδας λόγω της λειτουργίας της σε περιόδους που διαφορετικά θα ήταν κλειστή. Πάνω σ' αυτό πρέπει να προβληματιστούν οι ξενοδόχοι, γιατί σίγουρα είναι προτιμότερο να λειτουργεί το ξενοδοχείο τους, έστω και με το μίνιμουμ του κέρδους, από το να μείνει ανεκμετάλλευτο. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να δοθούν κίνητρα στο τουριστικό κοινό για να κάνει κοινωνικό τουρισμό.

Η επιλογή των δικαιούχων γίνεται από τους συλλόγους και τις οργανώσεις τους. Το δελτίο κοινωνικού τουρισμού είναι αυστηρά προσωπικό και δε μεταβιβάζεται.

2.10 Εσωτερικός Τουρισμός

Και αυτό το πρόγραμμα διακατέχεται από το ίδιο πνεύμα του κοινωνικού τουρισμού και έχει τους ίδιους στόχους, δηλαδή την παροχή δυνατότητας πρόσβασης στο στοιχειώδες δικαίωμα της ανάπαυσης και της αναψυχής, όσο το δυνατόν ευρύτερων κοινωνικών ομάδων.

Προτεραιότητες στις οποίες βασίζεται το πρόγραμμα είναι:

- Η θεσμοθέτηση κινήτρων, ώστε να δοθεί η δυνατότητα σε περισσότερους Έλληνες να κάνουν διακοπές και συνεπώς να αυξηθεί η τουριστική ζήτηση

- Η δημιουργία τουριστικής πληροφόρησης, προσαρμοσμένης στις ανάγκες του Έλληνα τουρίστα (πληροφοριακά φυλλάδια στα ελληνικά δεν υπήρχαν μέχρι το 1986). (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 202)

Το πρόγραμμα αυτό δίνει το δυνατότητα σε ορισμένες κατηγορίες Ελλήνων να κάνουν φθηνές διακοπές στο εσωτερικό της χώρας με ειδικές τιμές διανυκτέρευσης, πρωινού ή ημιδιατροφής.

Δικαιούχοι

- Έλληνες και απόδημοι άνω των 60 και κάτω των 25 ετών
- Μέλη αναγνωρισμένων εκδρομικών σωματείων, που ανήκουν στην Ομοσπονδία Εκδρομικών Σωματίων Ελλάδος (Ο.Ε.Σ.Ε.)
- Ομάδες 8 ατόμων και άνω ανεξαρτήτως ηλικίας

Αναγκαία προϋπόθεση για κάθε δικαιούχο είναι η πραγματοποίηση τουλάχιστον 3^{ων} διανυκτερεύσεων στο κατάλυμα που έχει επιλέξει. Κανένα άλλο στοιχείο ή το ύψος του εισοδήματος δεν λαμβάνεται υπόψη.

Τουριστικές επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο πρόγραμμα προσφέρουν σημαντικές εκπτώσεις από 20% και άνω, για ομάδες που πραγματοποιούν τουλάχιστον 3 διανυκτερεύσεις.

Οι τιμές καλύπτουν απαραίτητα 2 περιόδους :

1. αιχμής (Ιούλιος και Αύγουστος)
2. χαμηλής περιόδου

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν και τα κάμπινγκ του Ε.Ο.Τ.

Σε όλες τις επιχειρήσεις δεν ισχύουν οι εκπτώσεις του εσωτερικού τουρισμού για πελάτες που διακινούνται μέσω πρακτορείου.

Προβολή προγράμματος

Το πρόγραμμα χρήζει προβολής και ο Ε.Ο.Τ. πρέπει να χρησιμοποιήσει κάθε πρόσφορο μέσο για την ενημέρωση του κοινού.

Εκδρομικά σωματεία

Τα σωματεία αυτά υπήρξαν πρωτοπόρα με την καθιέρωση εκδρομών και περιηγήσεων, βοηθώντας σημαντικά τον ελληνικό τουρισμό στα πρώτα του βήματα και προσπαθώντας τη

γνωριμία με τον τόπο μας και τις καλλονές του. (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 203)

2.11 Θρησκευτικός Τουρισμός

Μία μορφή τουρισμού που αφορά κατηγορίες ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους, οι οποίοι βρίσκονται στη χώρα μόνιμης κατοικίας τους ή σε κάποια άλλη, είτε για λόγους λατρείας, είτε για να πάρουν μέρος σε θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές, είτε για να πάνε κάποιο τάμα που είχαν κάνει κ.λ.π.

Η διάρκεια που είναι περιορισμένης διάρκειας, συνήθως από μία έως τρεις μέρες. Επίσης τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φθηνότερα από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού επειδή είναι οπωσδήποτε λιτότερα, ενώ τα οικονομικά ωφέληματα για τους θρησκευτικούς τόπους και για τις οικονομίες των χωρών στις οποίες βρίσκονται αυτοί είναι σημαντικά.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δεν χρειάζεται ειδική υποδομή, αλλά μόνο η βασική.

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς. Οι βυζαντινές και οι μετα-βυζαντινές εκκλησίες, στις πόλεις και στα χωριά, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών. Τα αξιόλογα ψηφιδωτά, οι τοιχογραφίες και οι εικόνες μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία. Οι ευσεβείς περιηγητές, οι φιλέρευνοι τουρίστες, αλλά και οι θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης θα βρουν, μέσα στον ελληνικό χώρο, τους δρόμους της επαφής με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας. (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 168)

Σε πολλές περιοχές, θα συναντήσει κανείς μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών να συνυπάρχουν σε έναν διαρκή διάλογο, αποδεικνύοντας την πολυτισμικότητα του ελλαδικού χώρου.

2.12 Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής τουριστών και όχι μόνο. Αναμφίβολα αποτελεί μία από τις δυναμικότερες και επιλεκτικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού αφού η σημασία του, στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν, είναι κυριολεκτικά μεγάλη. (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση)

Ο θαλάσσιος τουρισμός γίνεται είτε:

- με κρουαζιέρες δηλαδή, ένα ταξίδι αναψυχής με καθορισμένο πρόγραμμα που πραγματοποιείται με γνωστά "πλωτά ξενοδοχεία", τα κρουαζιερόπλοια
- με yachting, τα οποία είναι επανδρωμένα σκάφη όπου :
 - γίνεται μία οργανωμένη εκδρομή με συγκεκριμένο πρόγραμμα όπου το σκάφος το οδηγεί εξειδικευμένος καπετάνιος (σκίπερ)
 - είτε ενοικιάζεται το σκάφος από μία ομάδα ατόμων οι οποίοι έχουν το σχετικό δίπλωμα και κάνουν μία οργανωμένη εκδρομή
- με τα πλοία της γραμμής.

Ο θαλάσσιος τουρισμός με τις κρουαζιέρες συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού π.χ. θρησκευτικό, πολιτιστικό, αφού, το πρόγραμμα της κρουαζιέρας διαθέτει επισκέψεις σε μνημεία των λιμανιών/ πόλεων, τοπικές αγορές, εξωτερικούς τόπους, παραδοσιακά λιμάνια. Η διάρκεια ποικίλει από 3 μέρες έως 1 μήνα.

Οι κρουαζιέρες με το yacht, είναι ένα ταξίδι αναψυχής, το οποίο γίνεται με ένα ιστιοφόρο ή με ένα μηχανοκίνητο σκάφος. Το πρόγραμμα, τα ωράρια, οι επισκέψεις κανονίζονται κατά βούληση και σύμφωνα με την επιθυμία των τουριστών, όπως και τα τουριστικά προϊόντα και οι δραστηριότητες που προσφέρονται είναι ανάλογα με το είδος και το μέγεθος του yacht και τις επιθυμίες και οικονομικές δυνατότητες των τουριστών.

Ο θαλάσσιος τουρισμός πραγματοποιείται και με πλοία της γραμμής, που συνδέουν τα διάφορα λιμάνια μιας χώρας. Η μορφή αυτή είναι μαζική και το ταξίδι χαρακτηρίζεται κουραστικό, δύσκολο και δαπανηρό. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003, σελ 49-50)

Η Ελλάδα προικισμένη από τη φύση με περισσότερο από 15.000 km² ακτές, πάνω από 4.000 νησιά, διαθέτει το συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξή του, είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής, το κόστος της οποίας κάθε άλλο παρά χαμηλό είναι, ιδιαίτερα δε, σε

ό,τι αφορά την κατασκευή σύγχρονων και άρτια εξοπλισμένων μαρίνων, λιμανιών, δρόμων, καθώς και την οργάνωση και επιμόρφωση του προσωπικού.

Ήδη έχουν αρχίσει οι προσπάθειες από το κράτος μέσα από τα επιχειρησιακά προγράμματα για τη χρηματοδότηση της κατασκευής μαρίνων και καταφυγίων τουριστικών σκαφών και τον εκσυγχρονισμό των ήδη υπαρχόντων. Τα περισσότερα έχουν ολοκληρωθεί λόγω των Ολυμπιακών αγώνων, όπως η σύγχρονη μαρίνα "Olympic Marine" που βρίσκεται στο Σούνιο.

Αν και πρωτοπόρος στη ναυτική παράδοση και τις αξιόλογες προσπάθειες που γίνονται, η Ελλάδα δεν μπορεί να σταθεί αντάξια, έναντι του ανταγωνισμού με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες Τουρκία, Ισπανία, Γαλλία με αποτέλεσμα να υπάρχει μακρύς δρόμος για την βελτίωσή της.

2.13 Αστικός Τουρισμός ή Τουρισμός Πόλης

Ο τουρισμός πόλης πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που μετέχουν σ' αυτόν ταξιδεύουν σε μια πόλη και την περιηγούνται για μερικές μέρες συνήθως δε τρεις έως τέσσερις. Οι περιηγήσεις είναι δεμένες με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα και τα επαγγελματικά ταξίδια.

Πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από άτομα ανώτερης μορφωτικής και εισοδηματικής στάθμης που κατοικούν κατά το πλείστον σε μεγάλα αστικά κέντρα και που ταξιδεύουν τις περισσότερες φορές χωρίς να συνοδεύονται από τις οικογένειές τους. Τα ταξίδια αυτά οργανώνονται και εκτελούνται σε μεγάλο ποσοστό από tour operators, ταξιδιωτικά / τουριστικά πρακτορεία και αεροπορικές εταιρείες.

Επίσης, θα πρέπει να ειπωθεί ότι ένας ακόμα πόλος έλξης για πολλά άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, είναι η νυχτερινή ζωή, η διασκέδαση, τα ψώνια, οι ενδιαφέρουσες εκδρομές και το ωραίο περιβάλλον. (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 161)

2.14 Θερινός Τουρισμός

Το καλοκαίρι σημαίνει για τους περισσότερους διακοπές σε κάποια παραθαλάσσια περιοχή. Οι τουρίστες που προτιμούν τον καλοκαιρινό τουρισμό θέλουν να απολαύσουν θάλασσα, ήλιο και ξεγνοιασιά. Επιθυμούν να ξεκουραστούν και να ασχοληθούν με

δραστηριότητες που δεν τους θυμίζουν την καθημερινή τους ρουτίνα και αυτό γιατί κατά τους καλοκαιρινούς μήνες το κλίμα είναι ευνοϊκό για κάθε είδους δραστηριότητα στην ύπαιθρο.

Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις έχουν υψηλή πληρότητα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, όπως και οι υπόλοιπες τουριστικές επιχειρήσεις περιμένουν πως και πως το καλοκαίρι για να αυξήσουν τα κέρδη τους. Υπάρχουν και τουριστικές επιχειρήσεις που είναι εποχιακές και λειτουργούν μόνο το καλοκαίρι.

Οι τουρίστες του καλοκαιρινού τουρισμού ποικίλουν. Συνήθως είναι άτομα νεαρής ηλικίας ή οικογένειες, υπάρχει όμως και κάποιο ποσοστό ηλικιωμένων. Το οικονομικό τους επίπεδο κατά πλειοψηφία είναι μεσαίο αλλά συναντάμε και τουρίστες χαμηλού οικονομικού εισοδήματος.

Ο καλοκαιρινός τουρισμός είναι ευάλωτος στις μεταβολές των τιμών του τουριστικού προϊόντος και στις διακυμάνσεις της αγοράς συναλλάγματος. Αυτό σημαίνει ότι κατά τους καλοκαιρινούς μήνες οι τιμές των τουριστικών προϊόντων αυξάνονται, ειδικότερα κατά περιόδους αιχμής, συνήθως τον Αύγουστο. Επίσης, εκείνη την περίοδο αυξάνεται και η αγορά συναλλάγματος γιατί περισσότεροι τουρίστες κάνουν τις διακοπές τους.

κεφάλαιο 3^ο

Χειμερινός Τουρισμός

Ο χειμερινός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που συνδέεται με το σύνολο των τουριστικών ενεργειών που διεξάγονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η έννοια αυτή η οποία αναφέρεται σε τρεις (3) βασικές υποκατηγορίες :

1^η υποκατηγορία : Ο Ορεινός Τουρισμός

Δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που εκδηλώνονται στις ορεινές περιοχές μιας χώρας. Χειμερινές δραστηριότητες είναι η χιονοδρομία, παγοδρομία, ελκυθοδρομία και η αναρρίχηση.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατό περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής κλπ (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 165)

Επίσης θα πρέπει οι ορεινές αυτές περιοχές, στις οποίες αναπτύσσονται κάθε είδους δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσο το δυνατό πληρέστερα και καλύτερα γίνεται.

Οι τουρίστες αυτής της κατηγορίας τουρισμού προέρχονται από τάξεις με μεγάλη οικονομική επιφάνεια, δεδομένου ότι τα χειμερινά σπορ απαιτούν σημαντικά έξοδα για τη διεξαγωγή τους. Πρόκειται για άτομα νεαρής ή μέσης ηλικίας, κυρίως εύποροι που ξοδεύουν 3 φορές περισσότερο από το μέσο τουρίστα μαζικού τουρισμού. Συνήθως αφιερώνουν τα Σαββατοκύριακά τους αλλά και μέρος από τις κύριες ή δευτερες διακοπές για να κάνουν χιονοδρομίες.

Εξαιτίας της γεωλογικής της μορφολογίας, η Ελλάδα, είναι μία από τις πιο ορεινές χώρες της Ευρώπης, αφού ο ορεινός πληθυσμός αποτελεί σημαντικό μέρος του συνολικού

πληθυσμού. Με βάση αυτό διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. (Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Σημειώσεις, 2003 σελ 55)

Στην Ελλάδα η ανάπτυξη του βρίσκεται σε πρωτογενές επίπεδο ανάπτυξης αν και παρουσιάζει ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια. Η χώρα μας δε φιλοξενεί τουρίστες χιονοδρομικού τουρισμού προερχόμενοι από τις χώρες, όπως αυτοί του θερινού μαζικού τουρισμού, και αυτό γιατί οι Έλληνες δε χρειάστηκαν ουδέποτε σκι ή δεν είχαν καμία χιονοδρομική παράδοση. Οι κλιματολογικές συνθήκες ασκούν το μεγαλύτερο ρόλο στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, αφού το θερμό κλίμα και η έλλειψη πτώσης χιονιού λειτουργούν σαν τροχοπέδη στην ανάπτυξη των χιονοδρομικών κέντρων με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις αυτές να είναι ζημιογενείς.

Στη χώρα μας λειτουργούν ήδη 20 χιονοδρομικά κέντρα από τα οποία τα 2 πληρούν τις διεθνείς προδιαγραφές. Συγκεκριμένα θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην επέκταση και στον εκσυγχρονισμό σε μηχανολογικό εξοπλισμό και πάγιες εγκαταστάσεις, στα μεγαλύτερα χιονοδρομικά κέντρα που ήδη υπάρχουν, σε καταλύματα, μεταφορές, ειδικευμένο προσωπικό αλλά και σε κατασκευή νέων χιονοδρομικών κέντρων.

Για τον περιορισμό αρνητικών αποτελεσμάτων από μια τουριστική δραστηριότητα απαιτείται πολιτική διασφάλισης του φυσικού περιβάλλοντος και του ορεινού όγκου, διατήρησης των ευαίσθητων φυσικών περιοχών (δρυμοί).

Η οριοθέτηση της τουριστικής επισκεψιμότητας συνεισφέρει στη διαφύλαξη του τοπίου, χλωρίδας και πανίδας. Οι κατευθυντήριοι άξονες πρέπει να είναι :

- ❖ Διακανονισμός των γεωργικών δραστηριοτήτων (ξυλεία, ψάρεμα κ.λ.π.)
- ❖ Απαγόρευση κυνηγιού και καταστροφή πανίδας, εκτός ειδικής άδειας
- ❖ Περιορισμός της τουριστικής δραστηριότητας σε εκδρομές και στην ανακάλυψη της φύσης (δρυμοί, φαράγγια, δάση) με περιορισμένη δυνατότητα παραμονής (μόνο σε επιλεγμένα μέρη).

Ο χειμερινός – ορεινός τουρισμός μπορεί να συνδυαστεί και με άλλες μορφές τουρισμού π.χ. αθλητικό τουρισμό, πολιτιστικό κ.λ.π. Εξαιτίας των χιονοδρομιών, αναπτύσσονται τα χειμερινά αθλήματα, χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες Ski, Πανερωπαϊκοί Αγώνες Πατινάζ. Τα χειμερινά αθλήματα, Ski, παγοδρομίες, συγκεντρώνουν πολλούς θεατές οι οποίοι μετακινούνται για την παρακολούθηση των αγώνων και ονομάζονται τουρίστες χειμερινών αθλημάτων.

Μέσα από την διοργάνωση των χειμερινών αθλημάτων προβάλλεται το αθλητικό προφίλ της χώρας και συμβάλλει στην ικανοποίηση της συνεχώς αυξανόμενης εγχώριας και διεθνούς ζήτησης.

2^η υποκατηγορία : **Ο Τουρισμός Χειμερινών Σπορ**

Είναι μία δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής τουριστών, στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν και με αυτόν τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως δε υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ, καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα, καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια, συνήθως σε ορεινές περιοχές, σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν τους 0 βαθμούς Κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι κ.λ.π.

Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες.

Η ανάπτυξη μιας τέτοιας μορφής τουρισμού, προϋποθέτει εκτός άλλων, τη δημιουργία μιας κατάλληλης υποδομής, όπως, άρτια οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, πίστες πάγου για έλκηθρα, αγωνιστικές πίστες σκι, πίστες σκι για παιδιά, αρχάριους και ερασιτέχνες σκιέρ, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών και κυρίως 5 ή 4^{ων} αστέρων, συγκοινωνιακή σύνδεση των κέντρων χειμερινών σπορ με τα μεγάλα αστικά κέντρα και τους χώρους υποδοχής τουριστών, όπως για παράδειγμα αεροδρόμια, σιδηροδρομικούς σταθμούς, λιμάνια κ.λ.π.

Οι δυνατότητες του ελληνικού χώρου ως προς αυτές τις κατηγορίες είναι σημαντικές, αλλά κυρίως για τον εσωτερικό τουρισμό και σε συγκεκριμένες ημερομηνίες, Εορτές Χριστουγέννων, Σαββατοκύριακα κ.λ.π. Η ανταγωνιστικότητα της χώρας για την προσέλκυση αλλοδαπών τουριστών σε σχέση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες (Ελβετία, Γαλλία, Αυστρία, Ιταλία, Γερμανία) αλλά ακόμη και Βαλκανίων (Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία, Βουλγαρία) είναι πολύ μικρή. (Ν. Γ. Ηγουμενάκης, Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Αθήνα 1997, β' έκδοση, σελ. 165)

Τα πλεονεκτήματα των χωρών αυτών αναφέρονται στο μέγεθος, στην ίδια την ποιότητα των πόρων, στη σταθερότητα των καιρικών συνθηκών αλλά και στον παράγοντα χρόνο-απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα - πηγές χειμερινού τουρισμού.

3^η υποκατηγορία είναι : **Ο Τουρισμός Παραχείμανσης**

Αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες ατόμων που κατά τη διάρκεια του χειμώνα κάνουν διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε χώρες με ήπια κλίματα για να αποφύγουν τις αντίξοες καιρικές συνθήκες που επικρατούν στους τόπους μόνιμης κατοικίας τους.

Τα άτομα που πραγματοποιούν αυτής της μορφής τουρισμό, είναι κατά το πλείστον άτομα 3^{ης} ηλικίας, που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας χωρίς επαγγελματικές ή οικογενειακές υποχρεώσεις και που έχουν ελεύθερο χρόνο στη διάθεσή τους και σταθερό εισόδημα.

Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού με ταχύτερους ρυθμούς θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες κυρίως όμως από την αρτιότητα των τουριστικών πακέτων παραχείμανσης και την τιμή διάθεσής τους στην τουριστική αγορά. Στη διαμόρφωση χαμηλών τιμών τέτοιων πακέτων θα συμβάλλουν η καθιέρωση ειδικών χαμηλών ναύλων από τα διάφορα μέσα μαζικής μεταφοράς, καθώς επίσης η πραγματοποίηση εκπτώσεων στις υπηρεσίες φιλοξενίας που προσφέρουν τα διάφορα τουριστικά καταλύματα κατά τη χειμερινή περίοδο.

Οι δυνατότητες προσέλκυσης αλλοδαπών τουριστών παρουσιάζονται μεγαλύτερες. Στην περίπτωση αυτή, η χώρα μας έχει να συναγωνιστεί όχι μόνο με χώρες με τις ίδιες περίπου κλιματολογικές συνθήκες (Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Τουρκία), αλλά και χώρες της βόρειας Αφρικής (Μαρόκο, Τυνησία) και της Μέσης Ανατολής με ευνοϊκότερες συνθήκες (Ισραήλ, Κύπρος).

Οι δυνατότητες είναι πολλές, αλλά η υποδομή ελλιπής. Το πιο φημισμένο νησί για τουρισμό παραχείμανσης είναι η Μαδέρα που έχει τα ίδια γεωγραφικά, κλιματολογικά στοιχεία με την Κρήτη, τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα όπως θερμοκρασίες αέρος και θάλασσας. Εκτός από το κλίμα, στις Ελληνικές περιοχές και ιδιαίτερα στην Κρήτη και τη Ρόδο υπάρχει έντονη χειμωνιάτικη ζωή και πολλά πολιτιστικά ενδιαφέροντα και εκδρομές που καθιστούν τη διαμονή των επισκεπτών μη πληκτική.

Ο τουρίστας δεν μπορεί να κλειστεί σε ένα ξενοδοχείο, δεν μπορούμε να τον αφήσουμε να πλήξει, αλλά πρέπει να έχει ευχάριστες συνθήκες διαβίωσης. Για αυτούς τους

λόγους, θα πρέπει να δημιουργηθούν υποκατάστατα του ήλιου και της θάλασσας : ειδικές εγκαταστάσεις μορφής λέσχης (clubs), όπου θα προσφέρονται μαθήματα ξένων γλωσσών και μαγειρικής, αναγνώσεις θεατρικών έργων και ποιημάτων, δανειστική βιβλιοθήκη, μουσικές και κινηματογραφικές παραστάσεις. Επίσης διοργάνωση περιηγήσεων, ορειβασιών και διάφορα σπορ (π.χ. ποδηλασία) καθώς και ειδικό διαιτολόγιο.

Η πολιτεία θα μπορούσε να συνεισφέρει στην προσπάθεια με επιδότηση των ξενοδοχείων για κάθε εργαζόμενο με ποσό ανάλογο με εκείνο που τους προσφέρεται όταν είναι στο Ταμείο Ανεργίας για την περίοδο Νοεμβρίου – Μαρτίου.

Θα έχει οφέλη από την αύξηση του συναλλάγματος, την απασχόληση εργαζομένων καθώς και την ανάπτυξη της εμπορικής κίνησης στην τοπική αγορά.

Με την αγωνία της θερινής σεζόν, έχουμε αφήσει κάθε προοπτική βελτίωσης των προσφερόμενων υπηρεσιών και των δυνατοτήτων μας στο χειμερινό τουρισμό, ο οποίος βρίσκεται στην ίδια κατάσταση από την οποία σχεδόν ξεκίνησε. Δηλαδή τα ίδια προβλήματα στα ξενοδοχεία, στις συγκοινωνίες, ανύπαρκτη χειμερινή διασκέδαση, ελάχιστα εστιατόρια, κέντρα ψυχαγωγίας κ.λ.π.

Η αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων και η προώθηση και προβολή του χειμερινού μέσω της διαφήμισης, με την οργάνωση και την έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων που θα προβάλλουν τις πανέμορφες, άγνωστες, ορεινές περιοχές της χώρας μας θα βοηθήσει στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού.

Αναπτυξιακά Προγράμματα

«Υπάρχουν δυνατότητες χρηματοδότησης μέσω αναπτυξιακών προγραμμάτων για όσους επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στο χώρο του τουρισμού.

Ιδιαίτερα όσον αφορά στο υφιστάμενο πλαίσιο για την χρηματοδότηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων χειμερινού τουρισμού, βρίσκεται σε εφαρμογή το μέτρο 51 του Ε.Π.Α.Ν. (Επιχειρησιακός Αναπτυξιακός Οργανισμός). Το εν λόγω μέτρο αναφέρεται στην ενίσχυση εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής και ο στόχος του είναι η διαφοροποίηση του Ελληνικού Τουριστικού Προϊόντος και έμμεσα η άμβλυνση της εποχικότητας της ζήτησης. Το παρόν μέτρο χρηματοδοτεί ιδιωτικές επενδύσεις σε εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής για την ανάπτυξη των θεματικών μορφών τουρισμού (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, γήπεδα, γκολφ, κέντρα θαλασσοθεραπείας,

υδροθεραπευτήρια, χιονοδρομικά κέντρα, κέντρα αθλητικού – προπονητικού τουρισμού κ.α.) καθώς και ιδιωτικές επενδύσεις σε Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.).

Το μέτρο υλοποιείται μέσω της χορήγησης των χρηματοπιστωτικών κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου 2601/ 98 και ως εκ τούτου αποτελεί εφαρμογή εγκεκριμένου καθεστώτος ενίσχυσης». (Παναγιώτα Σούρτζη, Χειμερινός τουρισμός, Προς την ανάπτυξη δωδεκάμηνου τουρισμού, Τουριστική Αγορά, Ιανουάριος 2005, Τεύχος 176, σελ. 75)

κεφάλαιο 4^ο

Κοινωνικός Τουρισμός

Κοινωνικός τουρισμός είναι η μορφή εκείνη η οποία δίνει τη δυνατότητα σε κατηγορίες ατόμων να πραγματοποιήσουν διακοπές.

Εισάγεται σαν θεσμός για 1^η φορά στην Ελλάδα το 1982. Τα πρώτα πειραματικά προγράμματα κοινωνικού τουρισμού ξεκινούν από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.), την Εργατική Εστία και την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, τα οποία έφτασαν στο απόγειό τους το 1984 - 1985, όταν πάνω από 220.000 άτομα έκανα χρήση του δικαιώματος αυτού, του δικαιώματος των διακοπών με κρατική επιχορήγηση σε τουριστικά καταλύματα σ' ολόκληρη τη χώρα.

Η διάρκεια των διακοπών ήταν περιορισμένη δηλαδή μέχρι 7 ημέρες, σε περιόδους εκτός τουριστικής σαιζόν, δηλαδή το διάστημα Οκτωβρίου – Μαρτίου.

Οι διακοπές σε περιόδους εκτός τουριστικής σαιζόν συμβάλλουν στην άμβλυνση της εποχικότητας, όπου αυτός είναι και ο στόχος του χειμερινού τουρισμού.

Πώς μπορούμε όμως να μιλάμε για ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού όταν η διάρκειά του κατά την χειμερινή περίοδο είναι μικρή; Μήπως θα πρέπει ο χρόνος διακοπών να αυξηθεί από 7 σε 10 ημέρες; Από 1 εβδομάδα σε 2;

Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και από τους ξενοδόχους, στο σημείο της ίσης μεταχείρισης προς τους Έλληνες και τους αλλοδαπούς τουρίστες και ο Ε.Ο.Τ. να δώσει κίνητρα σ' αυτούς για τη συμμετοχή τους στα προγράμματα όπως καλύτερες αποδοχές, εγγυήσεις πραγματοποίησης των προγραμμάτων σε εκτός αιχμής περίοδο. Να αυξήσει τη διάρκειά του στη χειμερινή περίοδο. Να αυξηθεί το κατώτερο όριο μισθού και των συντάξεων. Να δίδεται μια εβδομάδα άδεια στους εργαζομένους το χειμώνα. Αυτά δείχνουν πόσο υποβαθμισμένος είναι ο χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα. Βασικό κίνητρο για την προσέλκυση κοινωνικών τουριστών είναι να γίνει όσο το δυνατόν πιο ευχάριστη η παραμονή τους με την οργάνωση ψυχαγωγικών προγραμμάτων όπως καλλιτεχνικές βραδιές, εκδρομές, αθλητικές εκδηλώσεις με ορειβασία και πεζοπορία.

Τέλος, πρέπει όλοι μας να αποβάλλουμε την προκατάληψη και να μας γίνει συνείδηση η ωφέλειά του στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, με τα θετικά αποτελέσματά της για της επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους σε αυτές.

κεφάλαιο 5^ο

Ειδικές Μορφές Τουρισμού

5.1 Πεζοπορία

Η πεζοπορία είναι μια δραστηριότητα που ελκύει μεγάλο αριθμό ανθρώπων και εντάσσεται στις ειδικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Η Ελλάδα διαθέτει ένα μοναδικό πλούτο φυσικών, παραδοσιακών μονοπατιών και πεζοπορικών διαδρομών.

Η Ελλάδα άργησε να δημιουργήσει δίκτυο αυτοκινητοδρόμων πέρα των βασικών οδικών αρτηριών που διέσχιζαν τη χώρα τα τελευταία χωριά ενώθηκαν με οδικό δίκτυο την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα. Μέχρι τότε η επικοινωνία γινόταν από τα μονοπάτια από τα οποία τα μεγαλύτερα οι γεροντότεροι άνθρωποι τα αναφέρουν σαν "δημόσια", γιατί ήταν η μοναδική πρόσβαση τους προς τα κεφαλοχώρια.

Μέσω της Ευρώπης δόθηκαν τα πρώτα χρήματα για τη διάσωση των μονοπατιών. Με διάφορες χρηματοδοτήσεις και με διάφορους φορείς συντηρήθηκαν και αναβίωσαν πολλά μονοπάτια στην Ελλάδα. Από τα έργα που έγιναν, τα πιο σημαντικά ήταν η επέκταση των ευρωπαϊκών μονοπατιών E4 και E6 στην Ελλάδα και η δημιουργία Εθνικών μονοπατιών. Τα έργα αυτά γίνανε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και καλύψανε ένα μήκος μονοπατιών που έφτανε τα 3.000 χλμ. Τα έργα αυτά εκπληρώθηκαν από διάφορους φορείς όπως την Ομοσπονδία ορειβασίας αναρρίχησης, τις νομαρχίες, τις περιφέρειες, τους δήμους, τις δασικές υπηρεσίες κ.λ.π. (Αντώνης Καλογήρου, Η πεζοπορία και τα μονοπάτια στην Ελλάδα, <http://users.forthnet.gr/ath/kalo/pez1.htm> (24/08/2005))

Τα μονοπάτια πρέπει να σωθούν για να αναπτυχθεί η δραστηριότητα της πεζοπορίας, η οποία στην Ελλάδα προσφέρεται όλο το χρόνο και υπάρχουν χιλιάδες ξένοι τουρίστες που επισκέπτονται τη χώρα μας για να περπατήσουν στα μονοπάτια της.

Το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 ξεκινά από το Γιβραλτάρ και μέσω Ισπανίας - Γαλλίας - Ελβετίας - Αυστρίας - Ουγγαρίας - Ρουμανίας - Βουλγαρίας μπαίνει στην Ελλάδα, στον Προμαχώνα και αφού τη διασχίσει από βορρά προς νότο μέχρι το Γύθειο, συνεχίζει στην Κρήτη (Καστέλι Κισσάμου) την οποία τη διασχίζει από δύση προς ανατολή καταλήγοντας στην Κάτω Ζάκρο. Το συνολικό μήκος του υπολογίζεται στα 6.000 χλμ., από τα οποία τα 1.600 χλμ. περίπου είναι χαραγμένα στην Ελλάδα.

Το ευρωπαϊκό μονοπάτι E6 ξεκινά από τη Φιλανδία και μέσω Δανίας - Γερμανίας - Τσεχίας - Αυστρίας - Σλοβενίας - Κροατίας (λιμάνι Ριέκας) φθάνει στην Ελλάδα (λιμάνι Ηγουμενίτσας) και αφού τη διασχίσει από δύση προς ανατολή μέχρι την Αλεξανδρούπολη, συνεχίζει στη Σαμοθράκη. Το συνολικό μήκος του υπολογίζεται στα 6.000 χλμ., από τα οποία τα 1.400 χλμ. περίπου είναι χαραγμένα στην Ελλάδα. (Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας - Αναρρίχησης, Ευρωπαϊκά μονοπάτια, <http://eooa.gr/monopatia/europaika.asp> (09/09/2005))

Τα εθνικά μονοπάτια αναγνωρίζονται σε 36 σημεία.

01 : Συνδέει το E4 και το E6. Ξεκινάει από το Περιστέρι στο Μέτσοβο, διακλαδίζεται με το E6 περνώντας από το Σύρρακο, τους Καλαρύτες, το Ματσούκι, την Κακαρδίτσα και το Γαρδίκι, για να καταλήξει στην Ελάτη Τρικάλων. Η σηματοδότηση σταμάτησε στο Γαρδίκι.

02 : Συνδέει τον Όλυμπο με το Πήλιο. Από τη νότια πλαγιά του Ολύμπου περνάει από τα χωριά Καρυά, Καλλιπεύκη, Ραψάνη, διασταυρώνει την Εθνική Οδό Λάρισας - Θεσσαλονίκης στα Τέμπη, περνάει στην Όσσα, από εκεί μπαίνει στο Βόρειο Πήλιο και μέσα από τα χωριά Ποταμιά, Έλαφος, Κεραμίδι και Βένετο καταλήγει στην παραλία κάτω από το Πουρί.

03 : Από τη βόρεια πλευρά της Λίμνης των Ιωαννίνων στο Μιτσικέλι, τη χαράδρα του Βίκου, πάνω στο Πάπιγκο, στο καταφύγιο της Αστράκας, στο διάσελο του Κρατερού στην Γκαμήλα, τον Αωό, τον Σμόλικα, την Αγία Παρασκευή και μέσα από το Σαραντάπορο στον Γράμμο.

04 : Διασχίζει τη Νότια Μακεδονία από τη Θεσσαλονίκη ως τους Τοξότες της Ξάνθης μέσα από τη χερσόνησο της Χαλκιδικής, την αρχαία Αμφίπολη ως την κορυφή του Παγγαίου και από τη Νικίσιανη, βόρεια, έως την Αυλή, νότια.

05 : Από το Μέτσοβο στο Ανήλιο, το Χαλίκι, την Καστανέα, τα Αμέλια και την Κρύα Βρύση μέχρι την Καλαμπάκα. Δεν υπάρχει σήμανση.

06 : Ξεκινάει από τον Αμάραντο προς τη Νότιο Πίνδο, περνάει ανάμεσα στην κορυφή και την Μπερετοπούλα, συναντάει το E4 κοντά στο Βροντερό και καταλήγει στην Ελάτη. Χωρίς σήμανση.

07 : Έχει μήκος 65 χιλιόμετρα και ξεκινάει από την Καρδίτσα σε υψόμετρο 2.100 μέτρων, συναντάει το μονοπάτι που έρχεται από την κορυφογραμμή των Τζουμέρκων και

φτάνει στο χωριό Βουλγαρέλι στα νότια. Αν και χωρίς σήμανση, περπατείται συχνά, είναι καλά χαραγμένο και πλατύ.

08 : Από το Νυμφαίο της Φλώρινας περνάει τον Αλιάκμονα και καταλήγει στην Δεκάτη. Έχει μήκος 205 χιλιόμετρα. Δεν υπάρχει σήμανση.

09 : Από το μαντείο της Δωδώνης, περνάει το Σούλι, το Νεκρομαντείο και καταλήγει στην Πράγα. Η ακριβής διαδρομή του δεν έχει ακόμα προσδιοριστεί.

11 : Έχει μήκος 151 χιλιόμετρα, ξεκινάει από το Καρπενήσι προς τη Μονή Προυσσού, το Παναιτωλικό και καταλήγει στο Αγρίνιο. Χωρίς σήμανση.

12 : Από το Καρπενήσι ανεβαίνει στην Καλιακούδα, περνάει τα βουνά της Αιτωλοακαρνανίας και καταλήγει στην Ναύπακτο. Δεν έχει ολοκληρωθεί η σηματοδότηση.

21 : Διατρέχει την Εύβοια, από τους Ωρεούς στο όρος Τελέθριο, το Ξηρό Όρος, τη Λίμνη, τον Όλυμπο και την Όχη, για να καταλήξει στην Κάρυστο, ενώ ένα παρακλάδι του καταλήγει στην Κύμη. Δεν υπάρχει σήμανση.

22 : Ξεκινάει από την Αγόριανη, στον Παρνασσό, περνάει από τους Δελφούς, κατεβαίνει στο Δίστομο, περνάει τον Κιθαιρώνα και τα Δεβερνοχώρια για να μπει στα μονοπάτια της Πάρνηθας, στο Μπάφι και από εκεί στη Μεγάλη Χούνη στους Θρακομακεδόνες.

31 : Έχει μήκος 100 χιλιόμετρα. Ξεκινάει από την Πάτρα, περνάει από Καλανίστρα, Άνω Βλασία, Αγράμπελα, Άνω Μονή Δίβρης και καταλήγει στην Αρχαία Ολυμπία.

32 : Από τη Βυτίνα στο Ζυγοβίτσι, τη Δημητσάνα, το φαράγγι του Λούσιου έως το βόρειο Ταύγετο, τη χαράδρα του Βυρού και την Καρδαμύλη.

33 : Από τον Άγιο Πέτρο, μέσω της κορυφογραμμής του Πάρνωνα, έως τον κάβο Μαλιά. Η διαδρομή είναι υπό αναθεώρηση γιατί 37 χιλιόμετρα του μονοπατιού ασφαλοστρώθηκαν.

34 : Από την Αρχαία Επίδαυρο έως την Αρχαία Ολυμπία. Μήκος 251 χιλιόμετρα, 12 ημέρες πορείας.

35 : Από τους Κάτω Λουσούς έως τα Τρίκαλα Κορινθίας. Μήκος 74 χιλιόμετρα, 4 ημέρες πορείας.

36 : Από τη Δημητσάνα έως τη Μεθώνη. Μήκος 187 χιλιόμετρα, 10 ημέρες πορείας. (Τα μονοπάτια της Ελλάδας, Ταχυδρόμος, 25 Απριλίου 2003, Τεύχος 165, σελ.13)

5.2 Κυνήγι

Το κυνήγι αποτελεί παραδοσιακή δραστηριότητα στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις τριακόσιες χιλιάδες άτομα ασχολούνται με το κυνήγι. Η κυνηγητική περίοδος διαρκεί σχεδόν 6 μήνες και συγκεκριμένα από τις 20/08 μέχρι τις 28/02. (Κυριάκος Ε. Σκορδάς, Δασολόγος - Περιβαλλοντολόγος, Kynigos. Net, Ανάπτυξη Κυνηγητικού Τουρισμού, <http://www.kynigos.net.gr/diaxirisi/articles/kyn-tourismos.html> (03/09/2005))

Η κυνηγητική περίοδος συμπίπτει σε σημαντικό βαθμό με την χαμηλή τουριστική περίοδο και κατά την έννοια αυτή συγκαταλέγεται στον χειμερινό τουρισμό. Με βάση ειδική μελέτη του Ελληνικού Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, το κυνήγι αποτελεί μορφή εναλλακτικού φυσιολατρικού τουρισμού και μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού.

Υπάρχουν περιοχές που οικονομικά ενισχύονται από το κυνήγι όπως ο νομός Καστοριάς, Γρεβενών, Έβρου, Σερρών κ.λ.π. Για την προσέγγιση περισσότερων ανθρώπων να ασχοληθούν με την δραστηριότητα του κυνηγιού κυκλοφορούν αρκετά περιοδικά, ειδικά ένθετα στις εφημερίδες και επιπλέον υπάρχουν διαδικτυακοί τόποι (Internet sites) όπου μπορεί ο καθένας να μάθει για το κυνήγι και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία επιθυμεί.

Στην Ελλάδα, ο κυνηγητικός τουρισμός ασκείται κατά συντριπτική πλειοψηφία από Έλληνες κυνηγούς και ελάχιστους αλλοδαπούς κυνηγούς. Για την ανάπτυξή του, θα πρέπει να βοηθήσει το Ελληνικό Δημόσιο με τους συναρμόδιους φορείς (Υπουργείο Ανάπτυξης, ΕΟΤ, Υπουργείο Γεωργίας, ΥΠΕΧΩΔΕ) και να δραστηριοποιηθούν οι Κυνηγητικές Οργανώσεις.

5.3 Ορειβασία

Η ορειβασία είναι η εξερεύνηση του βουνού και αποτελεί την δύσκολη μορφή της πεζοπορίας. Στην ορειβασία η απόσταση δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο. Πιο σημαντικό στοιχείο είναι ότι ανά ώρα καλύπτονται περίπου 300 μέτρα υψομετρικής διαφοράς που σημαίνει ότι για να ανεβεί κανείς 1.000 μέτρα χρειάζονται περίπου 4 ώρες μαζί με τις στάσεις. Μια συνήθης ορειβατική ανάβαση διαρκεί επτά με δέκα ώρες μαζί με την επιστροφή.

Οι λόγοι που ανεβαίνουν οι άνθρωποι στα βουνά είναι πολλοί. Αν ψάξουμε την ιστορία θα δούμε ότι από την αρχαιότητα και τους επόμενους αιώνες οι άνθρωποι ανέβαιναν στο βουνό για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες (κυνήγι, υλοτομία, βοσκή, καλλιέργειες κ.α.). Ανέβαιναν και διέσχιζαν βουνά, επίσης, για εμπόριο, για πόλεμο, για θρησκευτικούς λόγους και επιστημονικούς σκοπούς.

Σήμερα, υπάρχουν άνθρωποι που ανεβαίνουν και διασχίζουν βουνά για τους ίδιους λόγους αλλά προστέθηκε και άλλη μια ομάδα ανθρώπων, οι ορειβάτες που ανεβαίνουν τα βουνά από ευχαρίστηση, από διάθεση εξερεύνησης ή κατάκτησης, από την έλξη των δυσκολιών και την έντονη επιθυμία να τις νικήσουν από περιέργεια, για σωματική άσκηση, για πνευματική ξεκούραση κ.α.

Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετά ορειβατικά σωματεία όπου μπορεί κάποιος να ακολουθήσει όταν αποφασίσει να δοκιμάσει αυτήν την δραστηριότητα για πρώτη φορά προκειμένου να εξοικειωθεί με την βοήθεια έμπειρων ορειβατών.

Η ορειβασία είναι μια δραστηριότητα που δεν είναι απαραίτητο να γίνεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες μόνο. Μπορεί να γίνεται όλο το χρόνο και το χειμώνα αρκεί να υπάρχουν ήπιες καιρικές συνθήκες. Η δυνατότητα προσέγγισης δύσβατων περιοχών, συχνά αδιατάραχτων από την ανθρώπινη παρέμβαση, η εναλλαγή τοπίων και ο ποικίλος βαθμός δυσκολίας των προσφερόμενων διαδρομών, αποτελούν πρόκληση για πολλούς.

κεφάλαιο 6^ο

Time Sharing

Με την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας αυξάνονται συνεχώς οι προτάσεις για συμβάσεις για την απόκτηση δικαιώματος χρήσης ακινήτων με Χρονομεριστική μίσθωση. Το "time sharing" αποτελεί τρόπο εκμετάλλευσης τουριστικών καταλυμάτων, που διαφοροποιείται από την κλασική ξενοδοχειακή μίσθωση.

Η Χρονομεριστική μίσθωση είναι μια σύμβαση που αφορά στην απόκτηση του δικαιώματος χρήσης ενός ακινήτου για ένα μακροχρόνιο διάστημα (από 3-6 χρόνια) και για συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ακίνητο θεωρείται κάθε τουριστικό κατάλυμα και λειτουργεί με το ειδικό σήμα του ΕΟΤ. Καταρτίζεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο και υποβάλλεται σε μεταγραφή. Αν ο μισθωτής είναι μόνιμος κάτοικος του εξωτερικού ή έχει την έδρα του στο εξωτερικό, το μίσθωμα συμφωνείται σε συνάλλαγμα, που εκχωρείται υποχρεωτικά από τον εκμισθωτή στην Τράπεζα Ελλάδος μέσα σε ένα μήνα από την είσπραξή του.

Ο πελάτης έχει την δυνατότητα να ανταλλάξει το δικαίωμα χρήσης που έχει αγοράσει σε ένα ξενοδοχείο με παρόμοιο δικαίωμα χρήσης άλλου αγοραστή σε ξενοδοχείο άλλης περιοχής και άλλης χώρας. Ακόμα, μπορεί να το πουλήσει, να το νοικιάσει ή να το κληροδοτήσει και τα δικαιώματα του παραμένουν εν ισχύει ακόμη και αν η επιχείρηση πωληθεί σε άλλον επιχειρηματία. Συναλλάσσεται πάντα με επιχείρηση ελεγχόμενη και μισθώνει κατάλυμα αδειοδοτούμενο από το Κράτος. Το καθεστώς λειτουργίας των επιχειρήσεων ρυθμίζεται με Γενικές Συνελεύσεις των μισθωτών "time sharing" και τέλος, ο μισθωτής ενημερώνεται πλήρως για τα αποκτώμενα δικαιώματα, το ακίνητο και έχει το δικαίωμα αζήμιας υπαναχώρησης από τη σύμβαση Χρονομεριστικής μίσθωσης εντός 10 ημερών από την υπογραφή της σχετικής σύμβασης. (Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης - Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Τα δικαιώματα Time- Sharing, <http://www.gnto.gr/pages.php> (15/08/2005))

Ο Χρονομεριστικός τουρισμός αποτελεί έναν εναλλακτικό τρόπο διακοπών, προσφέρει διακοπές υψηλής ποιότητας, απευθύνεται σε τουρίστες υψηλού εισοδήματος και οι πελάτες μπορεί να είναι μεμονωμένοι ή τουριστικά γραφεία.

Το “time sharing” είναι ένας τρόπος με τον οποίο οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις μπορούν να εξασφαλίσουν ένα σταθερό εισόδημα και μια σταθερή πληρότητα με τουρίστες υψηλού οικονομικού επιπέδου.

Οι ξενοδόχοι θα πρέπει να εκμεταλλεύονται την ευκαιρία του “time sharing” προωθώντας τις υπηρεσίες τους σε χειμερινή περίοδο που έχουν χαμηλή πληρότητα. Κατά αυτόν τον τρόπο, θα αναπτυχθεί ο χειμερινός τουρισμός, θα επιτυγχανθεί άμβλυνση της εποχικότητας και οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις θα βοηθηθούν κατά τις νεκρές περιόδους, το χειμώνα, από Νοέμβριο ως Μάρτιο.

Ειδικά για τον χειμερινό τουρισμό, ο οποίος δεν είναι τόσο ανεπτυγμένος όσο ο θερινός τουρισμός, η ύπαρξη του μάρκετινγκ θεωρείται απαραίτητη. Για να μπορέσει να διαδοθεί ο χειμερινός τουρισμός μέσω της Χρονομεριστικής μίσθωσης, θα πρέπει να προβάλλεται συχνά και η προβολή αυτή πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τα διεθνή στάνταρ, λόγω της μεγάλης ανταγωνιστικότητας που υπάρχει στον χειμερινό τουρισμό από άλλες χώρες. Ο Ε.Ο.Τ. μπορεί να βοηθήσει σε αυτήν την προβολή, καθώς συνεργάζεται με περισσότερες από 60 Ελληνικές Πρεσβείες, Προξενεία και γραφεία τύπου εξωτερικού σε περιοχές που παρουσιάζουν τουριστικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα και με οργανώσεις και άλλους φορείς του απόδημου Ελληνισμού.

Κεφάλαιο 7^ο

Γενικά Συμπεράσματα

Ο Χειμερινός τουρισμός μπορεί να προσφέρει σημαντικά σε πολλούς τομείς με την ανάπτυξή του. Πρώτα απ' όλα, θα μειωθεί η ανεργία στην Ελλάδα με τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε νέες ξενοδοχειακές μονάδες και χιονοδρομικά κέντρα, καθώς και με τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε άλλους τομείς που έχουν σχέση με τουριστικές υπηρεσίες. Επίσης, οι ξενοδοχοϋπάλληλοι θα έχουν μόνιμη απασχόληση και σταθερό εισόδημα ολόκληρο το έτος.

Εκτός από τη δημιουργία θέσεων εργασίας, έχουμε και την ανάπτυξη του πολιτικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής υποδοχής, όπως και την δυνατότητα να παραμείνουν ζωντανές οι παραδόσεις με την διεξαγωγή πολιτιστικών εκδηλώσεων. Επιπλέον, η εισροή του τουριστικού συναλλάγματος και την χειμερινή περίοδο θα βοηθήσει στη βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών της Ελλάδας και θα αμβλύνει τις εισοδηματικές αντιθέσεις μέσα στον εθνικό χώρο.

Η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού επηρεάζει θετικά και το περιβάλλον, αφού η προστασία του και η συνεχής βελτίωσή του είναι αναγκαία. Αρκεί να υπάρχει η σωστή οικιστική κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων για να εξασφαλίζεται η οικολογική ισορροπία μεταξύ αυτών και των ήδη κορεσμένων τουριστικά περιοχών. Πέρα από τη προστασία του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού θα συμβάλλει και στο να απαλυνθούν οι γενικότερες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις από την παρουσία του τουριστικού πλήθους.

Ο χειμερινός τουρισμός μπορεί να προβάλλει την χώρα μας πέρα από τα κλασικά δεδομένα (ήλιος – θάλασσα) στο εξωτερικό και να την κάνει γνωστή ως χώρα χειμερινών διακοπών κατάλληλη για διεξαγωγή χειμερινών σπορ, σε συνδυασμό με τις πλούσιες πολιτιστικές μας εκδηλώσεις. Οι ανταγωνίστριες χώρες δεν βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση έναντι της Ελλάδας αναφορικά ως προς τη μεγάλη τουριστική αγορά των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.

Δυστυχώς, όμως, υπάρχουν και οι ανασταλτικοί παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού. Η ενασχόληση με τα σπορ του χειμώνα προϋποθέτει σημαντική οικονομική επιβάρυνση. Για το μέσο Έλληνα εργαζόμενο είναι αρκετά δαπανηρό να αγοράσει όλα τα εξαρτήματα που χρειάζονται για να ασχοληθεί με το σκι χωρίς να προσθέσουμε τα έξοδα μετακίνησης, ύπνου, διατροφής και ψυχαγωγίας.

Επίσης, οι τουρίστες προτιμούν κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες για διακοπές για ψυχολογικούς λόγους. Στην Ελλάδα τον περισσότερο καιρό έχει ηλιοφάνεια και συνδυασμό με το μεγάλο αριθμό νησιών, ο τουρίστας επηρεάζεται και επισκέπτεται την Ελλάδα για να κάνει θερινές διακοπές.

Πέρα από τους ανασταλτικούς παράγοντες υπάρχουν και οι αστάθμητοι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν έναν υποψήφιο τουρίστα χειμερινού τουρισμού αρνητικά και που είναι δύσκολο για να τους προβλέψουμε. Όπως για παράδειγμα, η αναβολή μιας ή περισσοτέρων πτήσεων λόγω κακοκαιρίας, που ταλαιπωρεί τον τουρίστα και τον προδιαθέτει άσχημα, ειδικά όταν ταξιδεύει μόνος του και δεν γνωρίζει τον τόπο και την γλώσσα. Επίσης, μια ξαφνική χιονοθύελλα, η οποία μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα την ώρα της επίδοσης των τουριστών σε δραστηριότητες χειμερινού τουρισμού, όπως τραυματισμό. Όμως, σαν αστάθμητος παράγοντας μπορεί να χαρακτηριστεί και ο ήπιος χειμώνας, που δεν θα δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την διεξαγωγή χειμερινών σπορ.

Παρόλα αυτά όμως, αξίζει να ασχοληθούμε με τον χειμερινό τουρισμό γιατί προσφέρει έναν διαφορετικό είδος διακοπών. Έχει σχέση με δραστηριότητες όπως είναι το χειμερινό σκι, την ορειβασία και άλλες που δεν συνηθίζονται στον μαζικό τουρισμό παρά μόνο στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Προσφέρει τουρισμό αναψυχής, αλλά επίσης συνδυάζει την δουλειά με την αναψυχή, εφόσον ο χειμερινός τουρισμός συνδυάζεται και με τον επαγγελματικό τουρισμό. Οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να γνωρίσουν την κουλτούρα του τόπου προορισμού, να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες και εκδηλώσεις και παράλληλα να ασχοληθούν με το κύριο σκοπό του ταξιδιού τους είτε αυτό είναι κάποιο συνέδριο, είτε εκθέσεις, είτε μια απλή ενημέρωση από τους εργοδότες προς τους εργαζομένους τους.

Ο χειμερινός τουρισμός, που όπως αναφέραμε παραπάνω κατά κύριο λόγο είναι επαγγελματικός και τουρισμός αναψυχής, στην Ελλάδα έχει χαμηλό βαθμό ανάπτυξης, ενώ σε σύγκριση με το σύνολο της ετήσιας τουριστικής κίνησης αφορά ένα ελάχιστο ποσοστό. Όμως, επειδή έχει τη δυνατότητα να συνδεθεί και με άλλες μορφές τουρισμού, όπως τον κοινωνικό τουρισμό, τον οικολογικό, τον επαγγελματικό, τον αγροτικό και άλλους που αναφέραμε παραπάνω στην εργασία, η ανάπτυξη του γίνεται και όλο και πιο απαραίτητη.

Στην Ελλάδα, είναι δύσκολο έργο η ανάπτυξη του αλλά υπάρχουν προοπτικές και με τις κατάλληλες πολιτικές μπορεί να επιτευχθεί η αύξηση του ποσοστού του στο τουριστικό εισόδημα. Κατ' αρχήν, πρέπει να δημιουργηθούν σωστές υποδομές, γενικές και ειδικές, και να εκσυγχρονιστούν τα ξενοδοχεία και όλες οι υπόλοιπες τουριστικές επιχειρήσεις. Ο χειμερινός τουρισμός λόγω των χαρακτηριστικών των τουριστών (μέση ηλικία, υψηλή οικονομική κατάσταση) είναι πιο απαιτητικός σε ποιότητα. Επομένως, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ξενοδοχείων που θα προσφέρουν υψηλή ποιότητα υπηρεσιών στους πελάτες τους, όπως και ανάλογη ποιότητα υπηρεσιών πρέπει να είναι και των υπόλοιπων τουριστικών υποδομών.

Σημαντικό είναι, επίσης, οι αερομεταφορές να μπορούν να εξυπηρετούν τους τουρίστες όσο το δυνατόν καλύτερα με την ύπαρξη απευθείας σύνδεσης του τόπου προελεύσεως με τον τόπο προορισμού. Έπειτα, μια κίνηση που θα βοηθούσε αρκετά είναι να προβληθούν και να διαφημιστούν όλα εκείνα τα στοιχεία που θα προσελκύσουν τον χειμερινό τουρίστα και η παροχή κίνητρων σε οργανωτές ταξιδιών και πελάτες.

Σύμφωνα με την δειγματοληπτική έρευνα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, υψηλό ποσοστό των χειμερινών επισκεπτών στην χώρα έχουν δηλώσει ως κύριο κίνητρο πολιτισμικά ενδιαφέροντα (27%) και κλίμα-φυσικές ομορφιές (50%). Αυτή η πληροφορία μπορεί να μας κατευθύνει στην σωστή προβολή του χειμερινού τουριστικού προϊόντος. (Ι.Τ.Ε.Π. θέματα οικονομικής και τουριστικής πολιτικής, Αθήνα 2001, έκδοση β' σελ.65-66).

Η πρόωθηση των άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού που συνδέονται με τον χειμερινό τουρισμό είναι επίσης μία λύση και τέλος θα μπορούσε να μειωθεί το κόστος στους συμμετέχοντες στη λειτουργία του χειμερινού τουρισμού, με παρεμβάσεις στο εργασιακό κόστος, στην φορολογία κ.λ.π. για να τους δοθεί με αυτόν τον τρόπο κίνητρο να ασχοληθούν με τον χειμερινό τουρισμό και να τον προωθήσουν.

Για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, σημαντικό ρόλο θα έπαιζε και μια νομοθετική ρύθμιση που θα επέτρεπε στους εργαζομένους να κάνουν διακοπές τέσσερις εβδομάδες το χρόνο και η μια εβδομάδα από αυτές να δινόταν υποχρεωτικά τον χειμώνα, ή ακόμα καλύτερα να δοθεί μια επιπλέον εβδομάδα πληρωμένων διακοπών. Είναι αναγκαίο, λοιπόν, η επανεξέταση των αδειών των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα κατά τρόπο που να ενισχύουν την εγχώρια τουριστική ζήτηση.

Ο τουρισμός "ήλιου και θάλασσας", ως το μοντέλο ανάπτυξης είναι ξεπερασμένος και μη βιώσιμος. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτό το φαινόμενο είναι οι εξής:

- Υπάρχει μεγαλύτερος ανταγωνισμός από φθηνότερους προορισμούς, όπως τη Τουρκία, που βρίσκονται σε χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη.
- Η καταστροφή του περιβάλλοντος και η εκτεταμένη αστικοποίηση.
- Η ανάγκη για νέα τουριστικά προϊόντα που γεννιέται από τις κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές.
- Η πτώση του μέσου όρου των χρημάτων που δαπανούν οι τουρίστες.
- Η δημιουργία θέσεων εργασίας που απευθύνονται αποκλειστικά σε άτομα με χαμηλή εκπαίδευση.

Τώρα πια οι περισσότεροι τουρίστες επιθυμούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες αθλητικές, αναψυχής, εκδρομές, έτσι ώστε να μάθουν την ιστορία και την κουλτούρα του τόπου προορισμού που επισκέπτονται. Επίσης, αναζητούν νέους προορισμούς και νέες μορφές τουρισμού, έχοντας περισσότερες απαιτήσεις όσον αφορά την προσφερόμενη υπηρεσία και έχοντας σήμερα την δυνατότητα να ενημερώνονται ευρύτερα μέσω της εξελιγμένης τεχνολογίας για τις επιλογές που έχουν.

Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός, ότι υπάρχουν πολλοί τουρίστες που πραγματοποιούν μέσα στο χρόνο περισσότερα, αλλά μικρότερης διάρκειας ταξίδια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να δίνεται ευκαιρία για ανάπτυξη των τουριστικών περιοχών και των τουριστικών επιχειρήσεων που απευθύνονται σε τουρίστες που κάνουν διακοπές σε διαφορετικές εποχές μέσα στο χρόνο.

κεφάλαιο 8^ο

Ένθετο Υλικό

8.1 Καταφύγια

Στην Ελλάδα υπάρχουν καταφύγια διάσπαρτα σε όλα τα βουνά της. Η πρόσβαση σε μερικά από αυτά γίνεται με τα πόδια και σε άλλα με το αυτοκίνητο. Σε αυτά που δεν υπάρχουν φύλακες, είναι απαραίτητο οι επισκέπτες, να παίρνουν μαζί τους τροφές και να φροντίζουν οι ίδιοι για την ασφάλειά τους. Οι δρόμοι προς τα καταφύγια έχουν σήματα που καθοδηγούν τους επισκέπτες και οι τοπικοί σύλλογοι που τους προσφέρουν τις υπηρεσίες τους. Τα ορειβατικά καταφύγια υποδέχονται οργανωμένες ομάδες ορειβατών, αλλά και όλους όσους θέλουν απλά να ζήσουν αυθεντικές "προσκοπικές" στιγμές σε λευκό φόντο μαθαίνοντας προσανατολισμό, ορειβασία και αναρρίχηση, κάνοντας σκι ή απλά βολτάροντας με χιονορακέτες..

Τα τελευταία δυο χρόνια, οι παλιές εγκαταστάσεις των καταφυγίων ανακαινίστηκαν και νέες βρίσκονται στα σκαριά. Τώρα πια είναι φρεσκοβαμμένα, με θέρμανση, ντους, τουαλέτες, οργανωμένη κουζίνα και ανθρώπους που μπορούν να καθοδηγήσουν τους επισκέπτες στις πορείες τους στο βουνό.

Παρακάτω αναφέρονται τα Ελληνικά Καταφύγια ανά περιοχή:

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

✓ Ροδόπη, Καταφύγιο Λειβαδίτη

Θέση /Υψόμετρο: Λειβαδίτης (1.200 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, κεντρική θέρμανση, κουζίνα, χωρητικότητα 20 ατόμων (με sleeping bag), τηλέφωνο, εξωτερική τουαλέτα, νερό: πηγή στα 15μ.

- ✓ **Παγγαίο, Καταφύγιο Σ. Χατζηγεωργίου**
 Θέση /Υψόμετρο: Κοιλιάδα Ορφέα (1.760 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκι, χωρητικότητα 75 ατόμων, δεξαμενή νερού, τηλέφωνο, εξωτερική τουαλέτα.
- ✓ **Παγγαίο, Καταφύγιο Αργυρής Πεταλούδας**
 Θέση /Υψόμετρο: Κοιλιάδα Ορφέα ή Βλάχικα Καλύβια (1.550 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκι, χωρητικότητα 20 ατόμων, νερό: κοντινή πηγή, τηλέφωνο, εξωτερική τουαλέτα.
- ✓ **Παγγαίο, Καταφύγιο Βουγατίνας**
 Θέση /Υψόμετρο: Βουγατίνα (900 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, κουζίνα, χωρητικότητα 20 ατόμων (χωρίς κουβέρτες), δεξαμενή νερού, εσωτερική και εξωτερική τουαλέτα.
- ✓ **Παγγαίο, Καταφύγιο Βουγατίνας**
 Θέση /Υψόμετρο: Χατζηκώστα Σουλνιάρη (1.000 μ.)
 Εξοπλισμός: 2 τζάκια, 2 σόμπες με ξύλα, χωρητικότητα 25 ατόμων, κουζίνα, νερό: πηγή.
- ✓ **Φαλακρό, Καταφύγιο Αγίου Πνεύματος**
 Θέση /Υψόμετρο: Άγιο Πνεύμα (1.720 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκι, κεντρική θέρμανση, κουζίνα, νερό: κεντρική παροχή, εσωτερική και εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 20 ατόμων.
- ✓ **Φαλακρό, Καταφύγιο Μπαρτισέβας**
 Θέση /Υψόμετρο: Μπαρτισέβα (1.142 μ.)
 Εξοπλισμός: Σόμπα με ξύλα, εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 18 ατόμων, νερό: πηγή (απόσταση 10 λεπτών).
- ✓ **Βρόντου, Καταφύγιο Χρήστος Καραμπουρούνης**
 Θέση /Υψόμετρο: Λαϊ-Λιάς (1.500 μ.)
 Εξοπλισμός: Κεντρική θέρμανση, κουζίνα, εσωτερική και εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 75 ατόμων, τηλέφωνο, νερό: με αντλία από πηγή.

Δυτική και Κεντρική Μακεδονία

✓ **Χορτιάτης, Καταφύγιο Χορτιάτη**

Θέση /Υψόμετρο: Χορτιάτης (1.000 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 40 ατόμων, δεξαμενή βρόχινου νερού.

✓ **Πιερία, Καταφύγιο 'Ανω Μηλιάς**

Θέση /Υψόμετρο: 'Ανω Μηλιά (1.050 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπες λαδιού, τζάκι, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, χωρητικότητα 70 ατόμων (52 κρεβάτια), νερό: άντληση από πηγή.

✓ **Πιερία, Καταφύγιο Ορειβατικού Συλλόγου Κοζάνης**

Θέση /Υψόμετρο: Μπάρα Αβδελά(1.950 μ.)

Εξοπλισμός: Θέρμανση, τζάκι, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: άντληση από πηγή, χωρητικότητα 80 ατόμων.

✓ **Πιερία, Καταφύγιο Λαγομάνας**

Θέση /Υψόμετρο: Λαγομάνα (1.450 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπα, τζάκι, κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 40 ατόμων, νερό: πηγή.

✓ **Όλυμπος, Καταφύγιο Δημήτρης Μπουντόλας**

Θέση /Υψόμετρο: Σταυρός (930 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπα με ξύλα, τζάκι, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, παροχή νερού, χωρητικότητα 35 ατόμων.

✓ **Όλυμπος, Καταφύγιο Αποστολίδης**

Θέση /Υψόμετρο: Οροπέδιο Μουσών (2.720 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 90 ατόμων, δεξαμενή νερού.

✓ **Όλυμπος, Καταφύγιο Χρήστος Κάκκαλος**

Θέση /Υψόμετρο: Οροπέδιο Μουσών (2.650 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπα λαδιού, κουζίνα (μόνο το καλοκαίρι), εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 18 ατόμων.

- ✓ **Όλυμπος, Καταφύγιο Σπήλιος Αγαπητός**
 Θέση /Υψόμετρο: Μπαλκόνι (2.100 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκι, κουζίνα, εσωτερική και εξωτερική τουαλέτα, 3 δεξαμενές νερού, τηλέφωνο, χωρητικότητα 100 ατόμων.
- ✓ **Βέρμιο**
 Θέση /Υψόμετρο: Σέλι (1.450 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπες λαδιού, τηλέφωνο, κουζίνα, νερό: πηγή, εσωτερική τουαλέτα. Χωρητικότητα 75 ατόμων.
- ✓ **Βέρμιο, Καταφύγιο Συλλόγου Χιονοδρόμων Ορειβατών Βέροιας**
 Θέση /Υψόμετρο: Οροπέδιο Μουσών (1.450 μ.)
 Εξοπλισμός: Κεντρική θέρμανση, 2 τζάκια, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: πηγή, τηλέφωνο, χωρητικότητα 120 ατόμων.
- ✓ **Βέρμιο**
 Θέση /Υψόμετρο: Τρία Πηγάδια (1.450 μ.)
 Εξοπλισμός: Κεντρική θέρμανση (από τζάκι), ύδρευση, εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 30 ατόμων.
- ✓ **Βέρμιο**
 Θέση /Υψόμετρο: Τρία Πηγάδια (1.470 μ.)
 Εξοπλισμός: Κεντρική θέρμανση, ύδρευση, τηλέφωνο, κουζίνα, τουαλέτα σε κάθε δωμάτιο, χωρητικότητα 85 ατόμων.
- ✓ **Ασκιό (Σινιάτσικο)**
 Θέση /Υψόμετρο: Τσιλιμιγιάς - Βλαστής(1.000 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκια, σόμπα με ξύλα, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: άντληση από πηγή, χωρητικότητα 60 ατόμων.
- ✓ **Βουρινός, Καταφύγιο Βουρινού**
 Θέση /Υψόμετρο: Τσιαμιά (1.360 μ.)
 Εξοπλισμός: Τζάκι, θερμάστρα, κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, 2 δεξαμενές νερού, πηγή στα 200 μ., χωρητικότητα 100 ατόμων.
- ✓ **Καμβούνια, Καταφύγιο Δεσκάτη**
 Θέση /Υψόμετρο: Βουνασιά (1.500 μ.)
 Εξοπλισμός: Σόμπες με ξύλα, εξωτερική τουαλέτα, νερό: εξωτερική βρύση στα 20 μ., χωρητικότητα 30 ατόμων.

✓ **Βέρνο (Βίτσι), Καταφύγιο Βίγλας**

Θέση /Υψόμετρο: Βίγλα Πισωδερίου (1.650 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπες με ξύλα, τζάκι, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, ύδρευση, χωρητικότητα 55 ατόμων.

✓ **Βασιλίτσα, Καταφύγιο Γκουμαρά**

Θέση /Υψόμετρο: Διάσελο (1.800 μ.)

Εξοπλισμός: 2 τζάκια, δεξαμενή νερού, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 30 ατόμων.

✓ **Βασιλίτσα, Καταφύγιο Συλλόγου Χιονοδρόμων Ορειβατών Γρεβενών**

Θέση /Υψόμετρο: Διάσελο Γκουμάρας (1.850 μ.)

Εξοπλισμός: Κεντρική θέρμανση, ύδρευση, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 50 ατόμων.

Ήπειρος

✓ **Γκαμήλα (Αστράκα), Καταφύγιο Γκαμήλας**

Θέση /Υψόμετρο: Ραδοβόλι (1.950 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπες λαδιού, κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, νερό: άντληση από πηγή, χωρητικότητα 28 ατόμων.

✓ **Μιτσικέλι, Καταφύγιο Μιτσικέλι**

Θέση /Υψόμετρο: Ασβός ή Γκρεμισμένα Λιθάρια (1.400 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: άντληση από πηγή, χωρητικότητα 28 ατόμων.

Θεσσαλία

✓ **Όλυμπος, Καταφύγιο Βρυσοπούλες**

Θέση /Υψόμετρο: Βρυσοπούλες (1.800 μ.)(μέσα σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις)

Εξοπλισμός: Τζάκι, θερμάστρες, νερό: κοντινή πηγή, κουζίνα, εσωτερική και εξωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, χωρητικότητα 60 ατόμων.

✓ **Κίσαβος, Καταφύγιο Κίσαβου**

Θέση /Υψόμετρο: Κάναλος (1.600 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, 2 σόμπες, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: άντληση από πηγή, τηλέφωνο, χωρητικότητα 35 ατόμων.

✓ **Πήλιο, Καταφύγιο Αγριολεύκες**

Θέση /Υψόμετρο: Αγριόλευκες (1.350 μ.)

Εξοπλισμός: Κεντρική θέρμανση, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: πηγή, τηλέφωνο, χωρητικότητα 80 ατόμων.

Κεντρική Ελλάδα

✓ **Οίτη**

Θέση /Υψόμετρο: Τράπεζα (1.850 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, νερό: δεξαμενές, πηγές στα 80 και 100 μ., κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 24 ατόμων.

✓ **Τυμφρηστός (Βελούχι), Καταφύγιο Βελουχίου**

Θέση /Υψόμετρο: Διαβολότοπος (1.875 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπες λαδιού, χωρητικότητα 30 ατόμων, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, δεξαμενή νερού.

✓ **Καλιακούδα, Καταφύγιο Ορειβατικού Συλλόγου Καρπενησίου**

Θέση /Υψόμετρο: Λακομάτα (1.400 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπες λαδιού, τζάκι, νερό: πηγή, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 15 ατόμων.

✓ **Γραμμένη Οξιά, Καταφύγιο Γραμμένη Οξιά**

Θέση /Υψόμετρο: Καρβουνόλακα (1.700 μ.)

Εξοπλισμός: 2 τζάκια, σόμπα λαδιού, νερό: άντληση από απόσταση 70 μ., κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 40 ατόμων.

- ✓ **Βαρδούσια, Καταφύγιο Βαρδούσια**
Θέση /Υψόμετρο: Πιτιμάλικο (1.750 μ.)
Εξοπλισμός: Σόμπα λαδιού, κουζίνα, νερό: κοντινό ρυάκι. Χωρητικότητα 17 ατόμων.
- ✓ **Βαρδούσια, Καταφύγιο Βαρδούσια**
Θέση /Υψόμετρο: Πιτιμάλικο - Μετερίζια (1.900 μ.)
Εξοπλισμός: 2 σόμπες λαδιού, νερό: πηγή (10 λεπτά με τα πόδια), κουζίνα, χωρητικότητα 14 ατόμων.
- ✓ **Γκιώνα, Καταφύγιο Γρηγόρης Περδίκης**
Θέση /Υψόμετρο: Λάκα Καρβούνη (1.850 μ.)
Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, κουζίνα, νερό: πηγή (10 λεπτά με τα πόδια), χωρητικότητα 20 ατόμων.
- ✓ **Παρνασσός, Καταφύγιο Παρνασσού**
Θέση /Υψόμετρο: Σαραντάρι (1.800 μ.)
Εξοπλισμός: Τζάκι, 2 σόμπες λαδιού, νερό: δεξαμενή, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 16 ατόμων.

Αττική

- ✓ **Κιθαιρώνας, Καταφύγιο Βαγγέλης Τσάκος**
Θέση /Υψόμετρο: Πέταλο (1.100 μ.)
Εξοπλισμός: Τζάκια, δεξαμενή νερού, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 30 ατόμων.
- ✓ **Πάρνηθα, Καταφύγιο Φλαμπούρι**
Θέση /Υψόμετρο: Φλαμπούρι (1.158 μ.)
Εξοπλισμός: Τζάκι, κεντρική θέρμανση, ηλεκτρικό ρεύμα, νερό: άντληση από πηγή, οργανωμένη κουζίνα, τραπεζαρία, εσωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, χωρητικότητα 45-50 ατόμων. Διοργανώνονται αθλητικές δραστηριότητες (πεζοπορία, ορεινή ποδηλασία, αναρρίχηση, τοξοβολία, κάνιονινγκ κ.α.) καθώς και εκδηλώσεις.
- ✓ **Πάρνηθα, Καταφύγιο Μπάφη**
Θέση /Υψόμετρο: Μπάφη (1.160 μ.)
Εξοπλισμός: Τζάκι, κεντρική θέρμανση, νερό, κουζίνα, 2 σάλες τραπεζαρίας (καπνιστών και μη) εσωτερικές τουαλέτες, τηλέφωνο, χωρητικότητα 50 ατόμων.

Εύβοια

✓ **Δίρφη, Καταφύγιο Δίρφης**

Θέση /Υψόμετρο: Λειρί (1.120 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπες, δεξαμενή νερού, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, χωρητικότητα 34 ατόμων.

Πελοπόννησος

✓ **Παναχαϊκό, Καταφύγιο Σ. Γεωργοκωστόπουλος**

Θέση /Υψόμετρο: Ψαρθί (1.420 μ.)

Εξοπλισμός: 2 σόμπες λαδιού, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: ρυάκι δίπλα από το καταφύγιο, χωρητικότητα 50 ατόμων.

✓ **Κυλλήνη ή Ζήρεια, Καταφύγιο Ζήρεια Δ. Χατζίδης**

Θέση /Υψόμετρο: Οροπέδιο (1.540 μ.).

Εξοπλισμός: 2 σόμπες λαδιού, κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, νερό: άντληση από πηγάδι, χωρητικότητα 40 ατόμων.

✓ **Κυλλήνη ή Ζήρεια, Καταφύγιο Ζήρεια Δ. Λουκίσας**

Θέση /Υψόμετρο: Πόρτες (1.680 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπα λαδιού, δεξαμενή νερού, κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 16 ατόμων.

✓ **Χελμός, Καταφύγιο Β. Λεοντόπουλος**

Θέση /Υψόμετρο: Πουλιού βρύση (2.100 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπα λαδιού, τζάκι, νερό: πηγή στα 200 μ., χωρητικότητα 12-16 ατόμων.

Δεν λειτουργεί ακόμα

✓ **Μαίναλο, Καταφύγιο Οστρακίνα**

Θέση /Υψόμετρο: Οροπέδιο Οστρακίνας (1.600 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπες λαδιού και με ξύλα, δεξαμενή νερού, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, χωρητικότητα 26 ατόμων.

✓ **Πάρνων, Καταφύγιο George Pierce**

Θέση /Υψόμετρο: Αρνομούσα (1.400 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπες λαδιού, τζάκι, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: άντληση από πηγή στα 200 μ., χωρητικότητα 35-40 ατόμων.

✓ **Ταΰγετος, Καταφύγιο Ταΰγετου**

Θέση /Υψόμετρο: Βαρβάρα 'Α Ντερέκι (1.600 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπα λαδιού, κουζίνα, εξωτερική τουαλέτα, νερό: δεξαμενή και πηγή στα 200 μ., χωρητικότητα 24 ατόμων.

Κρήτη

✓ **Λευκά Όρη, Καταφύγιο Βόλικας**

Θέση /Υψόμετρο: Βόλικας Κεραμιών (1.360 μ.)

Εξοπλισμός: Σόμπα με ξύλα, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, νερό: κοντινή πηγή, χωρητικότητα 25 ατόμων.

✓ **Παγγαίο, Καταφύγιο Σ. Χατζηγεωργίου**

Θέση /Υψόμετρο: Καλλέργης (1.580 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, δεξαμενή βρόχινου νερού, κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, τηλέφωνο, χωρητικότητα 40 ατόμων.

✓ **Ψηλορείτης, Καταφύγιο Πρίνου**

Θέση /Υψόμετρο: Πρίνος (1.100 μ.)

Εξοπλισμός: 2 σόμπες με ξύλα, δεξαμενή βρόχινου νερού, εσωτερική τουαλέτα, χωρητικότητα 25 ατόμων (14 κρεβάτια).

✓ **Ψηλορείτης**

Θέση /Υψόμετρο: Στουμπωτός Πρίνος ή Σοπάτα (1.500 μ.)

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, εσωτερική τουαλέτα, δεξαμενή βρόχινου νερού, χωρητικότητα 50 ατόμων.

8.2 Χιονοδρομικά Κέντρα

Στα ελληνικά βουνά που υπάρχουν μονίμως χιόνια από τα μέσα του Δεκεμβρίου μέχρι το τέλος του Απριλίου, οι χιονοδρόμοι μπορούν να επιδοθούν στο σκι καθώς διοργανώνονται κάθε χρόνο αγώνες και επιδείξεις σκι από συλλόγους, για την προσέλκυση νέων μελών. Επίσης, οργανώνονται προγράμματα για αρχάριους και γνώστες από ξενοδοχειακές μονάδες που βρίσκονται κοντά σε χιονοδρομικές πίστες και υπάρχει πάντα κάποιος ειδικός που είναι υπεύθυνος. Χιονοδρομικά κέντρα υπάρχουν στην Μακεδονία, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, την Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο.

Παρακάτω αναφέρονται τα Χιονοδρομικά Κέντρα της Ελλάδας ανά περιοχή :

Ανατολική Μακεδονία – Θράκη

- Βουνό: Παγγαίο

Τοποθεσία: Κοιλιάδα Ορφέα

Υψόμετρο: 1.750 μ.

Αριθμός πιστών και καταβάσεων: 1

Υψομετρική Διαφορά: Μήκους 400μ., υψομετρική διαφορά 90 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενος: 1,50 ατόμων μήκους 300μ., υψομετρική διαφορά 90μ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Φαλακρό

Τοποθεσία: Άγιο Πνεύμα

Υψόμετρο: 1.720 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων 3: Δύο των 1.000 μ. (κάθε μία), μία των 2.000 μ. - Αντοχής: 1 μήκους 5.000 μ., με παραλλαγές γίνεται 3.000 μ. - 280 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι: 2, μήκους 1.000 μ. (υψομετρική διαφορά 280 μ.), Παιδικός αναβατήρας: 150 μ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Βρόντους

Τοποθεσία: Λαϊ-Λίας Σεών

Υψόμετρο: 1.600μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Μία μήκους 1.100 μ. - 250 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 2: Συρόμενος μήκους 850 μ. μεταφοράς 720 ατόμων/ ώρα, Συρόμενος μήκους 200 μ. μεταφοράς 350 ατόμων/ ώρα

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

Κεντρική Μακεδονία

- Βουνό: Βέρμιο

Τοποθεσία: Σέλι

Υψόμετρο: 1.500 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων 8: τρεις πίστες 1.500 μ., μία πίστα 1.800 μ., τρεις πίστες 1.000 μ., μία πίστα 700 μ., Αντοχής 2 μήκους (κάθε μία) 5.000 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 3: Συρόμενος (Άγκυρα) μήκος 800 μ. - 800 άτομα/ ώρα - υψομετρική διαφορά 200 μ., Συρόμενος (Άγκυρα) μήκος 600 μ. - 800 άτομα/ ώρα - υψομετρική διαφορά 180 μ., Συρόμενος (Πιάτο) μήκος 1200 μ. - 800 άτομα/ ώρα - υψομετρική διαφορά 250 μ., Εναέριος 1 (μονή καρέκλα) μήκος 1.200 μ. - 400 άτομα/ ώρα – υψομετρική διαφορά 240 μ., Παιδικός Αναβατήρας: 300 μ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Βέρμιο

Τοποθεσία: Τρία – Πέντε Πηγάδια

Υψόμετρο: 1.420 μ. – 2.005 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Πίστα - Μπαλκόνι μήκους 2.000 μ. - υψομετρική διαφορά 520 μ., Πίστα - Αγριολάπατα μήκους 1.000 μ. – υψομετρική διαφορά 535 μ., Πίστα - Παράδεισος μήκους 2.500 μ. – υψομετρική διαφορά 548 μ., Πίστα - Αρχαρίων - παιδική μήκους 200 μ. - υψομετρική διαφορά 20 μ. Αντοχής 3: Πίστα 3 χιλ. – υψομετρική διαφορά 20 μ., Πίστα 5 χιλ. – υψομετρική διαφορά 20 μ., Πίστα 10 χιλ. – υψομετρική διαφορά 20 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 3: Συρόμενος μήκους 800 μ. – υψομετρική διαφορά 240 μ., δύο Συρόμενοι μήκους 200 μ. – υψομετρική διαφορά 20 μ. (παιδικός αναβατήρας), Εναέριος: 1 μήκους 1.500 μ. – υψομετρική διαφορά 535 μ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Βέρμιον (Βίτσι)

Τοποθεσία: Βίγλα

Υψόμετρο: 1.650 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων 3: Πίστα 1.500 μ., Πίστα 2.000 μ., Πίστα 2.500 μ., Αντοχής 1: μήκους 5.000 μ.

Αναβατήρες: Εναέριος: 1 (Διθέσιος μήκους 1.400 μ.), Συρόμενοι 2: Συρόμενος μήκους 800 μ., Συρόμενος μήκους 300 μ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Βασιλίτσα

Τοποθεσία: Διάσελο Βασιλίτσας

Υψόμετρο: 1.750 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων 3: Δύο 1.100 μ. έκαστη, μία 350 μ., Αντοχής: 1 των 5 χιλ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 2: Συρόμενος μήκους 1.100 μ. – υψομετρική διαφορά 260 μ., Συρόμενος μήκους 350 μ. - Σημείωση: Λειτουργεί και σχολή Σκι και ενοικιάσεις σκι.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

Ήπειρος

- Βουνό: Πίνδος

Τοποθεσία: Καρακόλι

Υψόμετρο: 1.350 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων: 2

Αναβατήρες: Εναέριος: 1 με 82 καθίσματα μήκους 800 μ. – υψομετρική διαφορά 100 μ. Στη θέση Πολίτσες (Προφήτης Ηλίας) 5 χιλ. από το Μέτσοβο (βόρεια του Αναβατήρα) υπάρχει ένας μικρός αναβατήρας συρόμενος με πολλές πίστες για αρχαρίους και πίστα δρόμων αντοχής 5 χιλ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

Θεσσαλία

- Βουνό: Όλυμπος

Τοποθεσία: Βρυσοπούλες

Υψόμετρο: 1.800 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων: 1, μήκους 1.140 μ. - υψομετρική διαφορά 320 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενος: 1 μήκους 1.140 μ. Σημείωση: Βρίσκεται εντός των εγκαταστάσεων του Κ.Ε.Ο.Α.Χ. Για αλλοδαπούς απαιτείται η άδεια από το 2ο Ε.Γ. του ΓΕΣ/ ΔΕΑ Χολαργός

Σαλέ: Ύπνου

- Βουνό: Πήλιο

Τοποθεσία: Αγριολεύκες

Υψόμετρο: 1.500 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων 3: Πανόραμα μήκους 1.045 μ. – υψομετρική διαφορά 300 μ., Κεντρική μήκους 350 μ. – υψομετρική διαφορά 217 μ., Κήποι μήκους 1.030 μ. – υψομετρική διαφορά 337 μ. Αντοχής: 1 χιλ.

Αναβατήρες: Εναέριοι 2: Μήκους 450 μ., Μήκους 550 μ. Συρόμενος: 1 μήκους 410 μ. Παιδικός αναβατήρας: 1 μήκους 220 μ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

Στερεά Ελλάδα

- Βουνό: Τυμφρηστός (Βελούχι)

Τοποθεσία: Διαβολότοπος

Υψόμετρο: 1.800 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 3: Συνολικού μήκους 1.800 μ. Εναέριοι 2: Από Σαλέ προς πίστες διθέσιος 350 μ., Προς την κορυφή άνεμος τριθέσιος 900 μ.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Παρνασσός

Τοποθεσία: Κελλαριά Φτερόλακα

Υψόμετρο: Κελλαριά 1.750 μ. - Φτερόλακα 1.950 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων: 16 από 600 μ. έως 4 χιλ. – υψομετρική διαφορά από 150 μ. έως 650 μ. Δρόμου αντοχής: 1 - 5 χιλ.

Αναβατήρες: Τηλεκαμπίνα: 1, 3θέσιοι εναέριοι: 4, 2θέσιοι εναέριοι: 1, Συρόμενοι: 7

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Παρνασσός

Τοποθεσία: Γεροντόβραχος

Υψόμετρο: 1.800 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων 4: παιδική πίστα μήκους 200 μ. – υψομετρική διαφορά 40 μ., Σλάλομ 800 μ. μήκος – υψομετρική διαφορά 200 μ., γιγαντιαίο σλάλομ μήκους 1.800 μ. – υψομετρική διαφορά 380 μ., Σλάλομ δύσκολη μήκους 500 μ. – υψομετρική διαφορά 180 μ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 3: Παιδικός αναβατήρας: 150 μ. – υψομετρική διαφορά 150 μ., Νορμάλ μήκους 500 μ. – υψομετρική διαφορά 200 μ., Προχωρημένων μήκους 1.000 μ. – υψομετρική διαφορά 380 μ. Λειτουργούν: 1. Σχολή εκμαθήσεως σκι, 2. Παιδική χαρά (80 επί 50 μ.), 3. Ενοικιάσεις σκι και μπότες, 4. Καταστήματα πωλήσεως εξαρτημάτων σκι.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

Πελοπόννησος

- Βουνό: Χελμός – Αροάνεια

Τοποθεσία: Βαθιά Λάκκα

Υψόμετρο: 1.650 μ. - 2.100 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Αντίστοιχα για κάθε αναβατήρα υπάρχουν 2 πίστες. Συνολικό μήκος πιστών: 10 χιλ.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 3: Συρόμενος μήκους 300 μ. – υψομετρική διαφορά 150 μ., Συρόμενος μήκους 700 μ. - υψομετρική διαφορά 300 μ., Συρόμενος μήκους 1000 μ. - υψομετρική διαφορά 200 μ. Εναέριος: 1 μήκους 700 μ. – υψομετρική διαφορά 200 μ. Υπάρχει κατάστημα ενοικίασης Σκι.

Σαλέ: Φαγητού, ύπνου

- Βουνό: Μαίναλον

Τοποθεσία: Οροπέδιο Οστρακίνας

Υψόμετρο: 1.600 μ.

Αριθμός πιστών και Υψομετρική Διαφορά: Καταβάσεων 5: Ανατολική, Ανατολική Νέα, Βορεινή, Λάκκα, Κομμίνη.

Αναβατήρες: Συρόμενοι 3: 850 μ. - 200 άτομα/ ώρα, 550 μ. - 500 άτομα/ ώρα, 286 μ. - 350 άτομα/ ώρα.

Σαλέ: φαγητού, ύπνου

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία για τα ελληνικά χιονοδρομικά κέντρα, αλλά σύμφωνα με την έρευνα του Ελληνικού Συλλόγου Τουριστικής Χιονοδρομίας, το 70% των εσόδων των χιονοδρομικών κέντρων είναι σαββατοκύριακα. Αυτό οδηγεί προφανώς σε μειωμένα έσοδα, λόγο του ότι δεν αποτελούν προορισμό διακοπών για χιονοδρομία, απλά στόχο επίσκεψης σαββατοκύριακο. Τα μειωμένα έσοδα για αυτό το λόγο προσεγγιστικά είναι 70%, σε σχέση με οποιοδήποτε κέντρο του εξωτερικού. Επίσης, από τις έρευνες του συλλόγου κανένα χιονοδρομικό κέντρο στην Ελλάδα, δυστυχώς, δεν έχει περισσότερο από 2% έσοδα από τουρίστες από άλλες χώρες και το 2005 διακοπές εβδομάδας εκτός Χριστουγέννων και Πάσχα πήγαν περίπου 1500 έλληνες εργαζόμενοι ή φοιτητές.

Ο Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας παραθέτει τον ορισμό ενός χιονοδρομικού προορισμού διακοπών εβδομάδας σύμφωνα με τα παγκόσμια πρότυπα για χιονοδρομικά που απέχουν λιγότερο από 500 χλμ από μεγάλα αστικά κέντρα. Ένα χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει 50 χλμ πιστών που είναι άμεσα προσβάσιμα με αναβατήρες σε ποσοστό άνω του 80% τεχνολογίας μετά το 1992. Διαθέτει άμεση πρόσβαση με αναβατήρες ή δωρεάν και πολυσύχναστα λεωφορεία και τρένα από resort, δηλαδή ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, που είναι περίπου στο ένα τρίτο των αναβατήρων που εξυπηρετούν πίστες χιονοδρομίας και όχι μεταφοράς. Παράλληλα είναι εγκατεστημένο περίπου ίσος αριθμός δυναμικότητας αναβατήρων ανά ώρα σε πίστες χιονοδρομίας ίσος με το μέγιστο αριθμό επισκεπτών της προηγούμενης χρονιάς. Διαθέτουν τεχνητή χιόνωση και πίστες ειδικά για την περίπτωση κακοκαιρίας ώστε να εξασφαλίζουν χιονοδρομία μεγάλο αριθμό ημερών του χρόνου. Διαθέτουν πολλές παράπλευρες δραστηριότητες. Διαθέτουν άριστο δρόμο πρόσβασης που η τοπική διοίκηση εκχιονίζει ανελλιπώς 24 ώρες το 24ωρό.

Όπως είναι φανερό χρειάζεται να γίνει κάποια προσπάθεια από την πολιτεία για να βελτιωθούν τα ποσοστά των τουριστών στα Ελληνικά Χιονοδρομικά Κέντρα όπως να γίνει σωστή διαφήμιση των χιονοδρομικών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στα περιοδικά με αναφορές σε χιονοδρομικά και τους επισκέπτες τους.

Η θέση του Ελληνικού συλλόγου Τουριστικής Χιονοδρομίας είναι ότι εάν τοποθετηθούν σωστά νέοι αναβατήρες δυναμικότητας 100.000 ατόμων την ώρα σε 5 Ελληνικά χιονοδρομικά κέντρα θα δημιουργηθούν άμεσα 40.000 θέσεις εργασίας για τουλάχιστον 40 χρόνια με κόστος σαφώς μικρότερο και σε κάθε περίπτωση από κερδοφόρες επιχειρήσεις που δεν θα έχουν την ανάγκη υποστήριξης του κράτους όπως σε άλλους τομείς.

Ουσιαστικά σε κάθε χιονοδρομικό προορισμό διακοπών το χιονοδρομικά κέντρο είναι το εργαλείο που δημιουργεί θέσεις εργασίας και ανάπτυξη για την γύρω περιοχή και το κράτος και λειτουργεί όπως η γύρω περιοχή το προστάζει να λειτουργήσει για να αναπτυχθεί αυτή καλύτερα.

8.3 Στατιστικά Στοιχεία

Αλλοδαπός Χειμερινός Τουρισμός Περίοδος 1980 – 1999 (σε χιλ. αφίξεις)						
	% Μεταβολές					
	1980	1990	1999	1980/90	1990/99	1980/99
Ευρώπη	462,1	663,4	980,0	43,6	47,7	112,1
Ε.Ε.	300,2	360,3	495,5	20,0	37,5	65,1
Λοιπές Ευρωπαϊκές Χώρες	161,9	303,1	484,5	87,2	59,8	199,3
Αμερική	92,7	67,4	64,8	-27,3	-3,9	-30,1
Ασία	84,8	105,4	140,9	24,3	33,7	66,2
Αφρική	27,7	17,2	11,5	-37,9	-33,1	-58,5
Ωκεανία	30,9	24,5	11,8	-20,7	-51,8	-61,8
Γενικό Σύνολο	698,2	877,9	1.209,0	25,8	37,7	73,2

Ο πίνακας αυτός περιλαμβάνει τα μερίδια του χειμερινού τουρισμού των διαφόρων προελεύσεων στη χώρα μας.

Οι αφίξεις χειμερινών τουριστών αυξήθηκαν κατά την περίοδο 1980 – 1999 στη χώρα μας κατά 73,2% . Το μερίδιο της Ευρώπης αυξήθηκε, αλλά έχουμε δραματική μείωση των

μεριδίων της Αμερικής, της Αφρικής και της Ωκεανίας και μικρή αλλά διακριτή αύξηση της ασιατικής ηπείρου.

Σύνολο Αλλοδαπού Τουριστικού Πλήθους Περίοδος 1980 – 1999 (σε χιλ. αφίξεις)									
				% Μεταβολές					
	1980	%	1990	%	1999	%	1980/90	1990/99	1980/99
Ευρώπη	3.845,4	80,2	8.033,6	90,5	11.320	93,1	108,9	40,9	194,4
Ε.Ε.	2.892,1	75,2	6.741,6	83,9	8.789,4	77,6	133,1	30,4	203,9
Λοιπές Ευρωπαϊ κές Χώρες	953,3	24,8	1.292	16,1	2.530,6	*22,4	35,5	95,9	165,5
Αμερική	410,7	8,6	382,6	4,3	305,3	2,5	-6,8	-20,2	-25,7
Ασία	300,8	6,3	275,9	3,1	434,3	3,6	-8,3	57,4	44,4
Αφρική	106,7	2,2	67,0	0,8	48,0	0,4	-37,2	-28,4	-55,0
Ωκεανία	132,4	2,8	114,1	1,3	56,5	0,5	-13,8	-50,5	-57,3
Γενικό Σύνολο	4.796	100	8.873,2	100	12.164,1	100	85,0	37,1	153,6

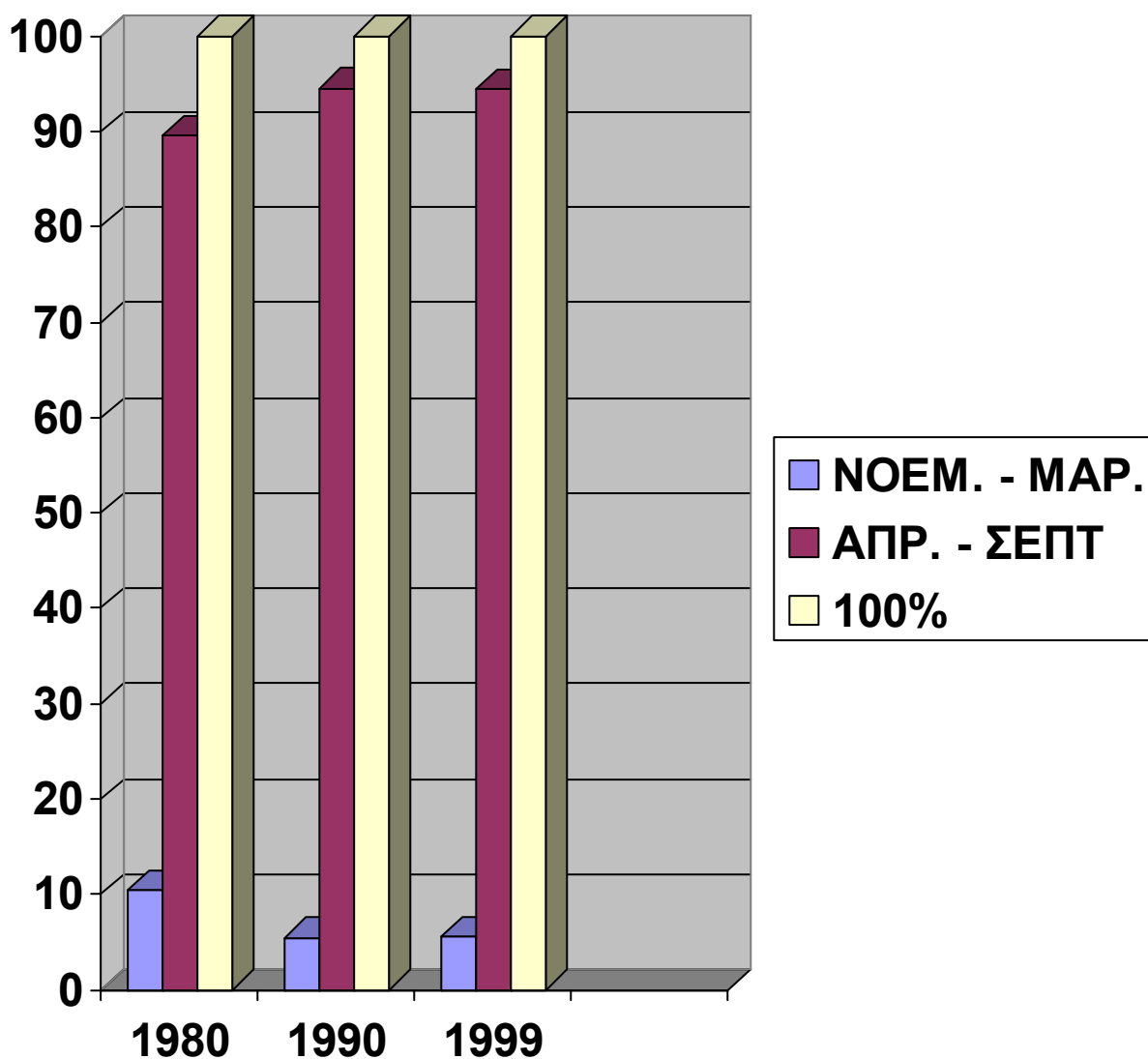
*Εξ των 673.000 Αλβανοί, 202.000 Βούλγαροι, 115.000 Πολωνοί, 33.000 Ουκρανοί και 72.000 Ρουμάνοι. Το σύνολο των Αλβανών και υψηλά ποσοστά των λοιπών, συνιστούν πιθανότατα ταξίδια οικονομικών μεταναστών.

Η Ε.Ε. είναι γεγονός ότι παραμένει ο κύριος τροφοδότης της χώρας μας τόσο σε θερινό όσο και σε χειμερινό επίπεδο.

Λοιπές Ευρωπαϊκές Χώρες και Λοιπός Κόσμος			
Αφίξεις σε χιλιάδες			
Νοέμβριος – Μάρτιος			
	1980	1990	1999
ΕΥΡΩΠΗ			
ΣΥΝΟΛΟ	162,6	303,1	484,5
Ε.Σ.Σ.Δ.	2,3	15,1	28,1
Βουλγαρία	9,5	51,9	73,7
Γιουγκοσλαβία	91,7	170,1	56,1
Ρουμανία	2,7	4,2	19,6
Ελβετία	10,2	7,0	22,4
Πολωνία	5,7	11,1	8,3
Αλβανία	-	-	244,3
Λοιπές	40,5	43,7	32,0
ΑΣΙΑ			
ΣΥΝΟΛΟ	84,8	105,4	140,9
Ιαπωνία	30,8	57,7	43,8
Ισραήλ	6,3	5,5	11,7
Τουρκία	12,7	12,5	19,3
Λίβανος – Συρία	10,8	8,8	5,2
Λοιπές Μ. Α.	-	3,0	1,9
Λοιπές	24,2	17,9	59,0
ΑΜΕΡΙΚΗ			
ΣΥΝΟΛΟ	92,7	67,4	64,8
Η.Π.Α.	65,4	47,7	48,1
Καναδάς	17,3	12,0	11,8
Λοιπές	10,0	7,7	4,9
ΑΦΡΙΚΗ			
ΣΥΝΟΛΟ	27,7	17,2	11,5
Αίγυπτος – Σουδάν	12,6	7,3	6,8
Ν. Αφρική	15,1	9,9	1,7
Λοιπές			3,0
ΩΚΕΑΝΙΑ			
ΣΥΝΟΛΟ	30,9	24,5	11,8
Αυστραλία	27,7	23,0	11,1
Λοιπές	3,2	1,5	0,7

Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών στην Ελλάδα από Επιλεγμένες Κύριες Χώρες Προελεύσεως (σε χιλιάδες)									
	1980			1990			1999		
	Νοέμ. - Μάρτ.	Απρ. - Σεπτ.	Σύνολο	Νοέμ. - Μάρτ.	Απρ. - Σεπτ.	Σύνολο	Νοέμ. - Μάρτ.	Απρ. - Σεπτ.	Σύνολο
Αυστρία	17,1	170,2	187,3	8,9	277,6	286,5	28,5	473,1	501,6
Γερμανία	83,9	609,1	693,0	115,4	1.806,7	1.922,0	141,5	2.308,6	2.450,1
Ην. Βασίλειο	74,9	693,3	768,2	74,2	1.573,2	1.647,4	102,7	2.330,3	2.433,0
Γαλλία	37,7	262,1	299,8	31,8	533,7	565,4	50,8	495,2	546,0
Ιταλία	26,2	170,8	197,0	63,4	557,4	620,8	75,8	670,2	745,9
Ολλανδία	13,6	166,2	179,8	19,2	476,5	495,7	28,9	587,9	616,8
Σουηδία	12,3	223,3	235,6	6,7	253,0	259,7	5,1	463,7	468,8
Σύνολο	265,7	2.295,0	2.560,7	319,5	5.478,0	5.797,4	433,4	7.328,9	7.762,3

% Κατανομή επί του Ετήσιου Συνόλου									
	1980			1990			1999		
	Νοέμ. - Μάρτ.	Απρ. - Σεπτ.	Σύνολο	Νοέμ. - Μάρτ.	Απρ. - Σεπτ.	Σύνολο	Νοέμ. - Μάρτ.	Απρ. - Σεπτ.	Σύνολο
Αυστρία	9,1	90,9	100,0	3,1	96,9	100,0	5,7	94,3	100,0
Γερμανία	12,1	87,9	100,0	6,0	94,0	100,0	5,8	94,2	100,0
Ην. Βασίλειο	9,8	90,2	100,0	4,5	95,5	100,0	4,2	95,8	100,0
Γαλλία	12,6	87,4	100,0	5,6	94,4	100,0	9,3	90,7	100,0
Ιταλία	13,3	86,7	100,0	10,2	89,8	100,0	10,2	89,8	100,0
Ολλανδία	7,6	92,4	100,0	3,9	96,1	100,0	4,7	95,3	100,0
Σουηδία	5,2	94,8	100,0	2,6	97,4	100,0	1,1	98,9	100,0
Σύνολο	10,4	89,6	100,0	5,5	94,5	100,0	5,6	94,4	100,0

Όπως δείχνουν τα στοιχεία, η μείωση του μεριδίου του χειμερινού τουρισμού από τις εν λόγω χώρες είναι δραματική, και συντελέστηκε στην δεκαετία του '80. Έκτοτε, παραμένει σταθερό στο χαμηλό επίπεδο στο οποίο έφθασε. Παρατηρούμε ότι για τις 7 χώρες (Αυστρία, Γερμανία, Ην. Βασίλειο, Γαλλία, Ολλανδία, Σουηδία) το ποσοστό του χειμερινού τουρισμού, από 10,4 % το 1980 μειώθηκε στο 5,6 % το 1999, μείωση της τάξεως του 50 % .

Εμπλεκόμενοι παράγοντες στο ζήτημα της μείωσης αυτής, είναι και η ποιότητα του ελληνικού προϊόντος σε σύγκριση με ανταγωνιστικά τουριστικά προϊόντα, ο κορεσμός, η ανάπτυξη νέων ανταγωνιστικών προορισμών, οι τάσεις

που επεκράτησαν στις διάφορες χώρες αναφορικός προς τη ζήτηση τουριστικού προϊόντος κ.ο.κ.

Μελαγχολικό συμπέρασμα είναι ότι, απλώς η πολιτεία έχει αφήσει την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα κυριολεκτικά στην τύχη του. Ποτέ δεν πίστεψαν οι ελληνικές κυβερνήσεις, ούτε φρόντισαν να μάθουν, πόσο κρίσιμης αναπτυξιακής σημασίας είναι ο τουριστικός τομέας για την ελληνική οικονομία.

(Οι παραπάνω πίνακες και τα στατιστικά στοιχεία προέρχονται από το βιβλίο «Ο Χειμερινός Τουρισμός στην Ελλάδα», Ι.Τ.Ε.Π., Κεφάλαιο 2^ο)

βιβλιογραφία

Βιβλία

- Βαρβαρέσσος Στέλιος, Έννοιες, Μεγέθη, Δομές, Προπομπός, Αθήνα 2002, έκδοση Β΄
- Βαρβαρέσσος Στέλιος, Τουρισμός Οικονομικές Προσεγγίσεις, Προπομπός, Αθήνα 1997
- Ηγουμενάκης Νίκος Γ., Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, Εισαγωγή στον Τουρισμό, Interbooks, Αθήνα 1998
- Ηγουμενάκης Νίκος Γ., Τουριστική Πολιτική, Interbooks, Αθήνα 1997
- Κραβαρίτης Κώστας Ν., Επαγγελματικός Τουρισμός Συνεδρίων – Εκθέσεων – Κινήτρων, Interbooks, Αθήνα 1992
- Λύτρας Περικλής Ν., Τουριστική Ανάπτυξη, Παπαζίση, Αθήνα 1983
- Πατσουράτης Βασίλειος Α., Η Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα, Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα 2002
- Παυλόπουλος Παναγιώτης Γ., Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής, Ι.Τ.Ε.Π. Αθήνα 2001, έκδοση Β΄
- Παυλόπουλος Παναγιώτης Γ., Ο Χειμερινός Τουρισμός στην Ελλάδα, Ι.Τ.Ε.Π. Αθήνα 2001, έκδοση Β΄
- Ρούπας Βασίλειος, Αρχές Τουρισμού, Αθήνα 1993

Σημειώσεις

- Δρ. Κωνσταντίνος Ανδριώτης, Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Ηράκλειο 2003
- Κουδουμά Μαρία, Τουρισμός Υγείας, Ηράκλειο 2004
- Ρίγγας Χρήστος, Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Ηράκλειο 2003
- Ροδιτάκης Χ., Τουρισμός και Οικολογία, Ηράκλειο 2003

Μηνιαία Περιοδικά

- Ταχυδρόμος, 25 Απριλίου 2003, Τεύχος 165
- Τουριστική Αγορά, Μάιος 2002, Τεύχος 148
- Τουριστική Αγορά, Ιανουάριος 2004, Τεύχος 166
- Τουριστική Αγορά, Απρίλιος 2004, Τεύχος 169

- Τουριστική Αγορά, Ιανουάριος 2005, Τεύχος 176
- Τουριστική Αγορά, Μάρτιος 2005, Τεύχος 178
- Τουρισμός και Οικονομία, Ιανουάριος 2005, Τεύχος 303
- No Limits world, Μάρτιος 1999, Τεύχος 12

Εγκυκλοπαίδειες

- Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 33, 1983, Έκδοση 3^η
- Πάπυρος Larousse Britannica, Τόμος 57, 1993

Διαδίκτυο

- Αθηνόραμα.gr, Ορειβατικά Καταφύγια Νέας Γενιάς, <http://www.athinorama.gr/articles/default.asp> (09/09/05)
- Αντώνης Καλογήρου, Η πεζοπορία και τα μονοπάτια στην Ελλάδα, <http://www.users.forthnet.gr/ath/kalo/pez1.htm> (24/08/2005)
- Ελληνική Δημοκρατία – Υπουργείο Τουριστική Ανάπτυξης – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Τα δικαιώματα time-sharing, <http://www.gnto.gr/pages.php> (15/08/2005)
- Ελληνική Δημοκρατία – Υπουργείο Τουριστική Ανάπτυξης – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Χιονοδρομικά Κέντρα, <http://www.gnto.gr/pages.php> (18/08/05)
- Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβάσις – Αναρρίχησης, Ευρωπαϊκά μονοπάτια, <http://www.eooa.gr/monopatia/europaika.asp> (09/09/2005)
- Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβάσις – Αναρρίχησης, Εθνικά μονοπάτια, <http://www.eooa.gr/monopatia/ethnika.asp> (12/09/2005)
- Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Αχαρνών, Ορειβατικά Καταφύγια στην Ελλάδα, http://www.eosacharnon.gr/gr_kataf.htm (03/09/05)
- Ελληνικός Σύλλογος Τουριστικής Χιονοδρομίας, Η τοποθέτηση του ελληνικού συλλόγου τουριστικής χιονοδρομίας για τα ελληνικά χιονοδρομικά κέντρα, <http://www.snowclub.gr/modules.php> (01/11/05)
- Κυριάκος Ε. Σκορδάς, Kynigos.Net, Ανάπτυξη Κυνηγετικού Τουρισμού, <http://www.kynigos.net.gr/diaxisiri/articles/kyn-tourismos.html> (03/09/2005)
- Χιονοδρομικά Κέντρα, <http://www.ski.gr> (18/08/05)
- Akalanthis, Ορειβάσις – Ορεινά Καταφύγια, <http://www.akalanthis.gr/kafugia.htm> (18/08/05)
- Akalanthis, Χιονοδρομικά Κέντρα, <http://www.akalanthis.gr> (18/08/05)
- Travel Daily News, Πεζοπορία, <http://www.oee.gr> (30/08/2005)